DÜNYA GƏNC TÜRK YAZARLAR BİRLİYİ (DGTYB)

www.dgtyb.org, www.bizimyazi.com

SEÇMƏ AŞIQ ŞEİRLƏRİ

(3 cilddə. **I cild**)

Bakı – *“Nurlan”* - 2011

Rəyçi: *prof.dr.* **Nizami CƏFƏROV**

Məsləhətçilər: *xalq şairi* **Zəlimxan YAQUB**
prof.dr. **Məhərrəm QASIMLI**

Layihə rəhbəri: **Əkbər QOŞALI,** *DGTYB başqanı*

Tərtib və redaktə: **İlqar İLKİN,** *"Birlik" jurnalının baş redaktoru*

"Seçmə aşıq şeirləri". *DGTYB yayını.*
Bakı, *"Nurlan",* 2011.

Topluda klassik və çağdaş aşıqların, saz şairlərinin (habelə bir sıra digər ünlü şairimizin) şeirləri verilmişdir. Növbəti cildlərində bütün Türk Dünyası üzrə aşıq və saz şairlərinin əhatə edilməsi nəzərdə tutulan üççildliyin I cildində Azərbaycanla yanaşı Anadolu sənətçiləri də yer alıb.

*"Seçmə aşıq şeirləri"*ndə türk aşıq şeirinin tarixi gəlişimini ünlü isimlərin yaradıcılığı misalında xronoloji ardıcıllıqla izləmək mümkündür. Çağdaş türkcəmizə uyğunlaşdırılması tələb olunan mətnlərdə orijinal halın mümkün olduqca qorunmasına çalışılıb.

Kitabın yeni nəsil aşıqları, aşıq sənətinə yeni başlayan gənclər, ümumən saz-söz maraqlıları üçün diqqətçəkici olacağına inanırıq.

© Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyi, *2011.*

Bu kitab Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası tərəfindən maliyyələşdirilən "*Yazarlardan milli sənətə töhfə*" adlı layihə çərçivəsində nəşr olunub

AŞIQ SƏNƏTİNƏ LAYİQLİ TÖHFƏ

Aşıq sənəti, qədim tarixə və zəngin ənənələrə malik mədəniyyətimizin qollarından biridir. Saz bizim qan yaddaşımız, tariximizdir. Xalq şairi Zəlimxan Yaqub demiş:

Millətimi saz anladar, saz anlar,
Saza baxsın tariximi yazanlar.

Mədəniyyət və Turizm naziri hörmətli Əbülfəs Qarayev isə çıxışlarının birində belə demişdir: *"Aşıq sənəti nə qədər sadə, xəlqi olsa da, özündə olduqca zəngin, mən deyərdim ki, mürəkkəb ifaçılıq mədəniyyəti strukturunu birləşdirir. Bir aşıq sanki bir ansamblı əvəz edir. Eyni zamanda o, mizrab vurur, oxuyur, danışır və rəqs edir. İş bununla bitmir. Aşıq sadəcə ifaçı deyil, o, həm də bəstəkardır, havalar qoşur, o həm də şairdir, kamil poeziya nümunələri yaradır. Aşıq eyni zamanda salnaməçidir, şahidi olduğu həyat hadisələrini eldən elə daşıyır. Nağıl, dastan, atalar sözü, bayatılarımızın yaşadılmasında, yayılmasında da aşıqların xidməti əvəzsizdir".*

Bu sənətə və onun daşıyıcılarına hər zaman böyük hörmət və rəğbət olub. Haqqın carçısı və nəğməkarı olan aşığa xalqımız *"haqq aşığı", "el anası"* deyib.

Azərbaycan öz müstəqilliyini əldə etdikdən sonra isə bu sənətə qayğı və diqqət daha da artıb, unikal milli sərvətimiz olan aşıq sənətinin dünyada tanıdılması, onun qorunması və yeni şəraitdə inkişaf etdirilməsi istiqamətində bir sıra önəmli tədbirlər həyata keçirilib.

Ulu öndər Heydər Əliyevin xalq yaradıcılığına bəslədiyi həssas münasibətin nəticəsidir ki, aşıq sənətinin inkişafına geniş imkanlar açılmaqdadır. Böyük qürur hissi ilə deyə bilərik ki, bu gün aşıq sənətinin inkişafı yeni mərhələyə qədəm qoyub. Bu sahəyə dövlət qayğısının artması, *muğam sənət*indən sonra Azərbaycan *aşıq sənəti*nin də YUNESKO-nun *Qeyri-maddi irs* siyahısına daxil edilməsi, üç il öncə Aşıqlar Birliyinin yenidən qurulması və məqsədyönlü çalışmalara başlaması da bu sənətin gələcəyinə olan ümidləri artırır.

Ustad aşıqlarımızın kitablarının nəşr edilməsi, onların yubileylərinin qeyd olunması, 2010-cu ilin oktyabrında Bakıda böyük uğurla *I Uluslararası Aşıq Festivalı*nın keçirilməsi, dünyasını dəyişmiş aşıqlarla bağlı *"Ozan-aşıq dünyası"* adlı kitab-albomun işıq üzü görməsi, "*Ozan dünyası*" jurnalının nəşrə başlaması, Azərıbaycan Aşıqlar Birliyinin yeni internet saytının istifadəyə verilməsi və s. məhz son illərdə bu sənətə dövlət səviyyəsində göstərilən qayğı və diqqətin sayəsində mümkün olmuşdur.

Sevindirici haldır ki, son illərdə gənclər və yeniyetmələr arasında aşıq sənətinə meylin güclənməsi ilə yanaşı, onlarda bu sənətin tədqiqinə, təbliğinə də maraq artıb. Özəlliklə, gənc tədqiqatçılar, yeni nəsil yazarları bu sahəyə daha çox maraq göstərirlər. Oxucuların ixtiyarına verilən *"Seçmə aşıq şeirləri"* adlı bu kitabın Azərbaycan Prezidenti yanında Qeyri-hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası tərəfindən maliyyələşdirilən *"Yazarlardan milli sənətə töhfə"* adlı layihə çərçivəsində Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyi (DGTYB) tərəfindən araya-ərsəyə gətirilməsi də bu sənətə dövlət qayğısı ilə yanaşı həm də gənclərin sonsuz məhəbbət və marağının əyani sübutu, aşıq sənətinə gənclərin, yeni nəslin layiqli töhfəsidir.

Burada Türk Dünyasının ünlü ozanlarının şeirləri öz əksini tapır. Kitabın Yunus İmrə ilə başlayıb zəmanəmizin böyük söz ustadı, xalq şairi Zəlimxan Yaqubun şeirləri ilə tamamlanmasının isə məncə, ayrıca bir özəlliyi var. Yunus İmrə, Aşıq Veysəl və digərlərinin yaradıcılıq örnəklərinin olduğu kimi – orjinal halı ilə verilməsi də təqdirolunasıdır.

Bu gün demək olar ki, kalssik ustad-şəyird ənənəsi aradan qalxmaq üzrədir, sənətə yeni gələn gənclər ya musiqi məktəblərindəki saz siniflərində dərs alır, ya da müstəqil olaraq öyrənməyə üstünlük verirlər. Belə bir məqamda bu kitabın gənclərin klassikləri öyrənmələri, onların yaradıcılıqları ilə daha yaxından tanış olmaları baxımından böyük önəmi vardır.

Kitabda şeirlərindən örnəklər verilmiş aşıq və şairlərin hamısı Azərbaycan oxucusuna yaxşı tanışdır, hər birinin ayrı-ayrılıqda kitabları nəşr olunsa da, Türk Dünyasının tanınmış aşıq və şair-

lərinin seçmə şeirlərinin bir yerdə cəmləndiyi bu kitab aşıqlarımız, özəlliklə də bu sənətə yeni gələn gənclər üçün qiymətli ərməğandır.

Sirr deyil ki, ustaddan dərs almadan kamil sənətçi olmaq çətindir. Bu səbəbdəndir ki, bəzən aşıqlar klassiklərin sözlərini oxuyarkən təhrifə yol verirlər ki, bu da şeirin məna tutumuna xələl gətirir, dinləyicilərin haqlı narazılığına səbəb olur. Bəzən hətta bu təhriflərə kitablarda da rast gəlmək olr. Bu kitab isə sənətə yeni gələnlərə imkan verəcək ki, klassiklərin şeirlərini yazıldığı kimi oxuya bilsinlər. Onlar burada "*Yol odur ki doğru vara*" deyən Yunus İmrənin, "*Namərd ilə yoldaş olma*" öyüdünü verən Miskin Abdalın, heç yerdə "*bənövşəni düz görməyən*" Qurbaninin, "*Dosta gedən yolda izim var mənim*" deyən Qaracaoğlanın, "*Bir məclisə varsan, özünü öymə*" söyləyən Xəstə Qasımın, "*Dünya, sənsən etibarsız*" deyən Abbas Tufarqanlının, "*Əlif qəddini hicran məlalı əyən*" Sarı Aşığın, "*Mən görmüşəm bu qürbətin dadını*" deyən Molla Vəli Vidadinin, Azərbaycan aşıq sənətinin əlçatmaz zirvəsi, "*hər elmdən halı*" olan Aşıq Ələsgər və digər ustad aşıqların, eyni zamanda Almas Yıldırım, Əhməd Cavad, Səməd Vurğun, Hüseyn Arif, Zəlimxan Yaqub və digər görkəmli şairlərin seçmə şeirləri ilə tanış olmaq imkanı qazanacaqlar.

Bu kitab DGTYB-nin həyata keçirdiyi layihə çərçivəsində nəzərdə tutulan üçcildliyin birinci cildidir. Sonrakı cildlərin də daha geniş əhatəli, yüksək səviyyədə tərtib olunacağına böyük ümidlər bəsləyərək bu layihənin həyata keçirilməsində zəhməti olan hər kəsə minnətdarlığımı bildirirəm.

Musa NƏBİOĞLU
Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin katibi,
"Ozan dünyası" jurnalının baş redaktoru

YUNUS İMRƏ
(*1238 - 1321*)

ÇAĞIRAYIM MEVLAM SƏNİ

Dağlar ilə, daşlar ilə
Çağırayım, Mevlam, səni.
Səhərlərdə quşlar ilə,
Çağırayım, Mevlam, səni.

Su dibində mahi ilə,
Səhralarda ahu ilə,
Abdal olup "yahu" ilə,
Çağırayım, Mevlam, səni.

Göy üzündə İsa ilə,
Tur dağında Musa ilə,
Əlimdəki əsa ilə,
Çağırayım, Mevlam, səni.

Dərdi öküş Əyyub ilə,
Gözü yaşlı Yəqub ilə,
Ol Mühəmməd məhbub ilə,
Çağırayım, Mevlam, səni.

Bilmişim dünya halını,
Tərk etdim qilü qalını;
Baş açıq, ayaq yalını,
Çağırayım, Mevlam, səni.

Yunus oxur dillər ilə,
Ol qumru bülbüllər ilə,
Haqqı sevən qullar ilə,
Çağırayım, Mevlam, səni.

BİR KƏZ
KÖNÜL YIXDIN İSƏ

Bir kəz könül yıxdın isə,
Bu qıldığın namaz deyil!
Yetmiş iki millət dəxi
Əlin üzün yumaz deyil!

Xan ərənlər gəldi keçdi,
Ruhu qaldı, canı köçdü,
Pərvaz edib haqqa uçdu,
Hüma quşudur, qaz deyil.

Bir könülü yapdın isə,
Ər ətəyin tutdun isə,
Bir kəz xeyir etdin isə,
Mində bir isə az deyil.

Yol odur ki doğru vara,
Göz odur ki Haqqı görə,
Ər odur alçaqda dura,
Yücədən baxan göz deyil.

Ərdən sana nəzər ola,
İçin dışın pür nur ola,
Beli qurtulmuşdan ola,
Şol kişi kim qammaz deyil.

Yunus bu sözləri çatar,
Sanki balı yağa qatar,
Xalqa matahların satar,
Yükü gövhərdir duz deyil.

GƏL GÖR MƏNİ EŞQ NEYLƏDİ

Mən yürürüm yana-yana,
Eşq boyadı məni qana,
Nə aqiləm, nə divana,
Gəl gör məni eşq neylədi!

Gah əsərim yellər gibi,
Gah tozarım yollar gibi,
Gah axarım sellər gibi,
Gəl gör məni eşq neylədi!

Axar sularam çağlaram,
Dərdli ciyərim dağlaram,
Şeyxim anuban ağlaram,
Gəl gör məni eşq neylədi!

Ya əlim al qaldır məni,
Ya vəslinə erdir məni.
Çox ağlatdın, güldür məni,
Gəl gör məni eşq neylədi!

Mən yürürüm eldən-elə
Şeyx anaram dildən-dilə,
Qürbətdə halim kim bilə,
Gəl gör məni eşq neylədi!

Məcnun oluban yürürüm,
O yari düştə görürüm,
Oyanıb məlul olurum,
Gəl gör məni eşq neylədi!

Miskin Yunus biçarəyim,
Baştan ayağa yarəyim,
Dost elindən avarəyim,
Gəl gör məni eşq neylədi!

MƏNƏ SƏNİ GƏRƏK SƏNİ

Eşqin aldı məndən məni,
Mənə səni gərək səni.
Mən yanarım dün ü günü,
Mənə səni gərək səni...

Nə varlığa sevinirim,
Nə yoxluğa yerinirim;
Eşqin ilə avunurum,
Mənə səni gərək səni...

Eşqin, aşiqlər öldürür,
Eşq dənizinə daldırır.
Təcəlli ilə doldurur,
Mənə səni gərək səni...

Sofilərə söhbət gərək,
Ahilərə ahrət gərək;
Məcnunlara Leyla gərək,
Mənə səni gərək səni...

Yunus durur mənim adım,
Gün keçdikcə artar odum.
İki cihanda maksudum,
Mənə səni gərək səni...

KAMİL MÜRŞİDƏ VARMASAN OLMAZ

Gəl ey qardaş Haqqı bulayım dersən,
Bir kamil mürşidə varmasan olmaz,
Rəsulun cəmalın görəyim dersən,
Bir kamil mürşidə varmasan olmaz.

Necələr gittilər mürşid arayı,
Arayanlar buldu dərdə dəvayı,
Min kəz oxusan da ağdan qarayı,
Bir kamil mürşidə varmasan olmaz.

Gəl şimdi, qardaşlar, gidəlim belə,
Necə aşıqların bağrını dələ,
Cəbrail dəlildir, Əhmədə belə,
Bir kamil mürşidə varmasan olmaz.

Kadılar mollalar cümlə gəldilər,
Kitabların həp bir yerə qoydular.
Sən bu elmi kimdən aldın dedilər
Bir kamil mürşidə varmasan olmaz.

YUNUS İMRƏ bunda məna var dedi,
Bir kamil mürşidə sən də var şimdi,
Həzrəti Musaya, Xızra var dedi,
Bir kamil mürşidə varmasan olmaz.

MİSKİN ABDAL
(Hüseyn Məhəmməd oğlu – *1430-1535***)**

BAŞIN

Namərd ilə yoldaş olma,
Uzun ağrı çəkər başın,
Halal ilə ərsəyə çat,
Daş qalalar sökər başın.

Xain baxma yaradana,
Qibləgahdı ata-ana,
Arxalanma bəyə, xana,
Qoy sağ olsun nökər başın.

Haqdan istə bəxti-iqbal,
Yaradanı yadına sal,
Söz gövhərdi, Miskin Abdal,
Saxla, dürdü, tökər başın.

DAĞLAR

Məğribdən məşriqə səf çəkif duruf,
Qüdrətdən çəkilif baş-başa dağlar.
İtaət boynuna həmayıl vuruf,
Misli-pəsənd, xotkar, xan, paşa dağlar.

...

Ağ çeşmən sərinnən car eylər seli,
Yaşıl tirmə qurşar alaca beli,
Zabitə kölgəsi, Dağıstan yeli,
Sədrin səfaıdı həmişə dağlar.

Bəd illərdən satın aldın nəs günü,
Çağırıf dumanı, tökdün çiskini,
Gözü yaşlı qoydun cüda Miskini,
Eylə gülə-gülə tamaşa, dağlar.

BİLMƏRƏM

Ey dost, sənin bağın cənnət, narın üzə bilmərəm,
Ha silkinsəm, dəryan dərin, narın üzə bilmərəm.
Qırxlar piri özü düzüb ayağıma atəşi,
Alışıram Səməndərtək, narın üzə bilmərəm.

Dərviş gərək bu meydanda qurban olsun baş-başa,
Mürşüdümnən üzüm dönməz, dünya gəlsə baş-başa,
Ayaq olan uzaq olsun, yetsin gərək baş-başa,
Fələk nə vaxt söykər üzüm, narın üzə bilmərəm.

Miskin Abdal, eşq əhlisən, ömrü vermə badə hey,
Özün haqsan, haqq əlindən götür nuş et badə hey,
Məhşər günü tab etməzsən, salxum-salxım badə hey,
Nə tutmusan özün dərviş, narın üzə bilmərəm.

OLMUSAN

Yazıq könül, nə sızlarsan, bülbülə tay olmusan,
Haçan yardan yarımısan, sevilib bay olmusan?
Sən dərvişsən haqq yolunda haqqı istə, haqqı sev,
Nə olsun ki, bel bükülüb, kamana tay olmusan.

Yar olsan da incimə gəl, Ulu Tanrı bağışlar,
Dərgahında apaydındı bu cizgilər, naxışlar.
Qoy didəndən sel-sel olub, axsın qara yağışlar,
Axır məhşər görəsən ki, köpüklü çay olmusan.

Çay olmağın paklığındı, durma yuyun paka çıx,
Doğru-düzə yol açıqdı, nə qar-boran, nə palçıx,
Miskin Abdal, dolansan da ayaqyalın, baş açıx,
Zər qədrini zərgər bilər, zaylara say olmusan**.**

ŞAH İSMAYIL XƏTAİ

(*1487-1524*)

***

Könül, nə gəzirsən seyran yerində,
Aləmdə hər şeyin var olmayınca?!
Olura-olmaza dost deyib gəzmə,
Bir əhdinə bütün yar olmayınca.

Yürü, sufi, yürü, yolundan azma,
Elin qeybətinə quyular qazma,
Yorulma bihudə, boşuna gəzmə,
Yanında mürşidin var olmayınca.

Qalxdı, havalandı könülün quşu,
Qovğa, qeybət etmək kötünün işi,
Ustadın tanımaz bunda hər kişi,
Onun kim mürşüdü ər olmayınca.

Varub bir kötüyə sən olma nökər,
Çərxinə dəgər də, dolunu dögər,
Nə xudadan qorxar, nə hicab çəkər,
Bir kötüdə namus, ar olmayınca.

Şah Xətayim edim bu sirri bəyan,
Kamilmidir cahil sözünə uyan?
Bir başdan ağlamaq ömrədir ziyan,
iki başdan mühibb, yar olmayınca.

***

Aqil, gəl bəri, gəl bəri,
Gir könülə nəzər eylə.
Görür göz, eşidir qulaq,
Söylər dilə nəzər eylə.

Başdır gövdəyi götürən,
Ayaq mənzilə yetirən,
Dürlü məsləhət bitirən
İki ələ nəzər eylə.

Sufi isən, alıb satma,
Hilalına haram qatma,
Yolun əyrisinə getmə,
Doğru yola nəzər eylə.

İki əlin qızıl qanda,
Çox günahlar vardır məndə,
Ya ilahi, kərəm səndə,
Düşgün qula nəzər eylə.

Xətayi aydır: – Ya ğəni,
Verən mövla alır canı,
Əvvəl kəndi-kəndin tanı,
Sonra elə nəzər eylə.

***
Qırxlar meydanına vardım,
Gəl bəri, ey can, dedilər.
İzzət ilə salam verdim,
Gəl uş də meydan dedilər.

Qırxlar bir yerdə durdular,
Otur deyə yer verdilər,
Önümə surba sərdilər,
Əl loğmaya sun dedilər.

Qırxların qəlbi durudur,
Gələnin qəlbin arıdır,
Gəlişin hardan bəridir,
Söylə, sən kimsən? – dedilər.

Gir simayə, belə oyna,
Silinsin, açılsın ayna,
Qırx il qazanda dur, qayna,
Daha çiy bu tən dedilər.

Gördüyünü gözün ilə
Söyləmə sən sözün ilə,
Ondan sonra bizim ilə
Olasan mehman dedilər.

Düşmə dünya möhnətinə,
Talib ol haqq həzrətinə,
Abi-Zəmzəm şərbətinə
Barmağını bən dedilər.

Şeyx Xətayi, nədir halın?
Haqqa şükr et, qaldır əlin.
Qeybətdən kəsə gör dilin,
Hər qula yeysən dedilər.

***
Gövhərin keçməyən yerdə,
Satma, qardaş, kərəm eylə.
Ləl daşını çay daşına
Qatma, qardaş, kərəm eylə.

Gördün bir yerdə aşina,
Hər nə dersən öz başına,
Yol daşını yol quşuna
Atma, qardaş, kərəm eylə.

Gördünsə bir yerdə rəqib,
Neylərsən yüzünə baxıb,
Münkiri qatara çəkib
Getmə, qardaş, kərəm eylə.

Xətayim çağırır, irə,
Dünya belə gəlmiş zirə*,
Arif, oxun əbəs yerə,
Atma, qardaş, kərəm eylə.

* *zirə (zira) – çünki, ona görə*

DİRİLİ QURBANİ

(XV yüzilin sonları - XVI yüzil)

OLMAZ

Fənd eləmə felli dərviş,
Belə kar eyləmək olmaz!
Yıxıbsan könlüm evini,
Mürğü zar eyləmək olmaz!

Söylə dərdin bilənlərə,
Dərd başına gələnlərə.
Hər üzünə gülənlərə,
Etibar eyləmək olmaz!

Qurbaniyə gətir məzə,
Dərd üstündə dərdim təzə.
Dərdbiləni dərdbilməzə,
Giriftar eyləmək olmaz!

***

Girdim yarın bağçasına,
Dedim, dərim gülə-gülə.
Mən ona elə müştağam,
Necə bülbül gülə-gülə.

Naşı bağban satma gülü,
Haramdı axçası, pulu,
Küsdürdün şeyda bülbülü,
Daha gəlməz gülə-gülə.

Qurbaniyəm, erməmişəm,
Yar qəsrinə girməmişəm,
Belə cəllad görməmişəm,
Aldı canım gülə-gülə.

ALDIĞIM

Səhərin dan yeli kimi,
Əsmə, qadasın aldığım!
Mənim səbrü-qərarımı
Kəsmə, qadasın aldığım!

Bizim bağda gül dərginən,
Sıx könlümə, tel hörgünən,
Ağ üzdən busə verginən,
Əsmə, qadasın aldığım!

Qurbani aşiq üzünə,
Qurbandı ala gözünə,
Baxma yadların sözünə,
Küsmə, qadasın aldığım!

DEYİLƏM

İxtiyar sənindir, vəfalı dilbər,
Mən sənin xətrinə dəyən deyiləm,
Səbəb nədi, məndən kənar gəzirsən,
Sirr sözün yadlara deyən deyiləm.

Hər gecə vayğamda görürəm səni,
Sən Allah, sən Tanrı, sən də gör məni,
İlqarından dönən olsun erməni,
Mən ki ilqarımdan dönən deyiləm.

Qurbani der, gülü tutasan dəstə,
Dəribən verəsən, vəfalı dosta,
Üzümü qoysam da üzünün üstə,
Qorxma, incitmərəm, yeyən deyiləm.

BƏNÖVŞƏNİ

Başına döndüyüm, ay qəşəng Pəri,
Adətdir, dərərlər yaz bənövşəni!
Ağ nazik əlinlə bir dəstə bağla,
Tər buxaq altına düz bənövşəni.

Tanrı səni xoş camala yetirmiş,
Səni görən aşıq ağlın itirmiş,
Mələklərmi dərmiş, göydən gətirmiş,
Heyif ki, dəriblər az bənövşəni.

Başına döndüyüm, bağa gəl, bağa,
O gözəl hüsnündən bağa nur yağa,
Dəstə-dəstə dərib taxar buxağa,
Bənövşə qız iylər, qız bənövşəni.

Səhər olcaq şeyda bülbül oxuşdu,
Hökm olundu, süleymanlar yerişdi,
Sərt qış gəldi, gülün vaxtı sovuşdu,
Daha iyləmərik biz bənövşəni.

Qurbani der: könlüm bundan sayrıdı,
Nə etmişəm yarım məndən ayrıdı?
Ayrılıqmı çəkib boynu əyridi,
Heç yerdə görmədim düz bənövşəni.

PİR SULTAN ABDAL
(*XVI yüzil*)

GƏL BƏRİ

Açıldı cənnət qapısı
Ləli gövhərdir yapısı.
Qıldan incədir körpüsü
Keçə bilirsən, gəl bəri!

Mən xocama qul olmuşam,
Ustaddan öyüd almışam,
Mən qanadım bağlamışam,
Çözə bilirsən, gəl bəri!

Pir Sultanam Heydər həmən
Dağları bürüdü duman.
İştə İncil, iştə Quran –
Seçə bilirsən, gəl bəri!

MƏNİ

Alçaqda, yüksəkdə yatan ərənlər,
Yetişin imdada, aldı dərd məni.
Başım alıb hankı yerə gedəyim? –
Getdiyim yerlərdə buldu dərd məni.

Oturub mənimlə ibadət qıldı,
Yalan söylədi də üzümə güldü,
Yalın qılın olub üstümə gəldi,
Çaldı bölük-bölük, böldü dörd məni.

Üstümüzdən gələn boran qış kimi
Yavru şahin pəncəsində quş kimi
Səhərdə, sabahda gələn duş kimi,
Çığırda-bağırda aldı dərd məni.

Abdal Pir Sultanam, könlüm xəstədir,
Kimsəyə deyəməm, könlüm yasdadır,
Bilməm dəli oldu, bilməm ustadır,
Böylə bir sevdaya saldı dərd məni.

QARACAOĞLAN

(*1606 – 1674*)

ALA GÖZLÜM,
MƏN BU ELDƏN GEDƏRSƏM

Ala gözlüm, mən bu eldən gədərsəm,
Zülfü pərişanım qal, məlul-məlul.
Kərəm et, ağlından çıxarma məni,
Ağla göz yaşını sil, məlul-məlul.

Yəqin ey sevdiyim, sən səni düzet,
Qarayı bağla da, bəyazı çöz, at,
Doldur ver badeyi, bir daha uzat,
Ayrılıq şərbətin ver, məlul-məlul.

Əlvan çiçəklərdən taxma başına,
Qudrət qələmini çəkmə qaşına,
Məni unudursan doyma yaşına,
Gəz mənim eşqimlə yar, məlul-məlul.

Qaracoğlan der ki, ölüb ölüncə,
Mən də gözəl sevdim kəndi halımca;
Varıp qürbət elə vasil olunca,
Dostlardan xəbərim al, məlul-məlul.

ALA GÖZLƏRİNİ SEVDİYİM DİLBƏR

Ala gözlərini sevdiyim dilbər,
Sana bir tənhada sözüm var mənim.
Qumaş yüküm dost köyünə çezildi
Bir zülfü siyaha nazım var mənim.

Ağ əllərə al xınalar yaxınır,
Ala gözə siyah sürmə çəkinir,
Dostu olan dost yoluna baxınır,
Dosta gidən yolda izim var mənim.

Yigit olan gizli sirri bildirməz,
Gözəl olan gül bənzini soldurmaz,
Hər olur-olmaza meyil aldırmaz,
Bir şahan avlar da bazım var mənim.

Qaracoğlan derki qonanlar köçməz,
Bu ayrılıq biznən arasın açmaz,
Bir kötü könlüm var gözəldən keçməz,
Nə gözələ doymaz gözüm var mənim.

KEÇİLMƏZ

Bahar gəlib ormanlarım oyanıb,
Sular daşıb, bu sulardan içilməz.
Aramızda qarlı dağlar dayanıb,
Nə Vətəndən, nə də yardan keçilməz.

Çuxuroba, ünüm çatmaz daşına,
Mən gedəli nələr gəldi başına?
Yazıq canım düşdü qürbət qaşına,
Ömür keçər, qəm-qubardan keçilməz.

Qaracoğlan, düşdüm qara yellərə,
Yağmur yağdı, köçüm düşdü sellərə.
Qazandığım qismət oldu ellərə,
Kim deyir ki, dövlət-vardan keçilməiz?..

MƏNƏ QARA DEYƏN DİLBƏR
(şeirdən bir parça)

Mənə qara deyən dilbər,
Gözlərin qara deyilmi?
Üzünü sevdirən gəlin,
Qaşların qara deyilmi?
...

Utanırım axar tərim,
Gözəllikdə yox bənzərin;
Ən sevgili məqbul yerin –
Saçların qara deyilmi?
...

Göllərə qonan kuğunun,
Qanadı bəyaz çoğunun.
Çöldəki ərəb bəyinin,
Çadırı qara deyilmi?
...

Qaracoğlan der maşallah,
Bir gün görürüm inşallah,
Qara donludur Beytullah,
Örtüsü qara deyilmi?

AŞIQ ÖMƏR
(*1630 - 1707*)

XƏBƏRİN VARMI?

Ala gözlü, nazlı dilbər,
Halından xəbərin varmı?
Səni məndən ayırdılar,
Zülümdən xəbərin varmı?

Bu gün dersən, yarın dersən,
Əğyara yardım edərsən.
Ayrılığa zülüm dersən
Ölümdən xəbərin varmı?

Ala gözlərin süzülmüş
Ləbindən şəkər əzilmiş.
Əbrişim qurşan çözülmüş
Belindən xəbərin varmı?

Ömər edər gülüşmüşlər
Aşiqlərin yanılmışlar.
Bağçanda gülün dərmişlər
Bağından xəbərin varmı?

DEDİM-DEDİ

Dedim: Dilbər, yanaqların qızarmış,
Dedi: çiçək taxdım, gül yarasıdır.
Dedim: danə-danə olmuş bənlərin*,
Dedi: zülfüm dəydi, tel yarasıdır.

Dedim: Dilbər, sənə yazıldı qanım,
Dedi: neçin dersən, mənim sultanım?
Dedim: kimlər sarmış incə miyanın?
Dedi: kəndim sardım, qol yarasıdır.

Dedim: bu Ömərin ağlını aldın,
Dedi: sevdiyinə peşmanmı oldun?
Dedim: Dilbər, neçin saralıb soldun?
Dedi: həp çəkdiyim dil yarasıdır.

* *bənlərin* - *xalların*

AŞIQ ABBAS TUFARQANLI

(XVI yüzilin sonları – XVII yüzilin əvvəlləri)

OLMAZ

Bir gözəl oxladı məni,
Belə əbru-kaman olmaz.
Göydən huri-mələk ensə,
Onun kimi qılman olmaz.

Kabab yanar gözü ilə,
Danış yarın özü ilə,
Müxənnətlər sözü ilə,
Yar ha yardan yaman olmaz.

Aşıq Abbas, yana-yana,
Yandı bağrın döndü qana,
Bir namə yaz Tufarqana,
Daha səndən aman olmaz.

GƏLMƏDİ

Oğrun yollara baxmaqdan,
Bağrım qan oldu, gəlmədi.
Ağlamaqdan eynim yaşı,
Bir ümman oldu, gəlmədi.

Mənim yarım boyu bəstə,
Dərdindən olmuşam xəstə,
Gözüm qalıbdı yol üstə,
Yenə dan oldu, gəlmədi.

Dağların qarı söküldü,
Axdı, çaylara töküldü,
Abbas deyər, bel büküldü,
Qədd kaman oldu, gəlmədi.

YANDIRAR

Bəd övladı əzəl başdan tanıram,
Çör-çöp yığar, yad ocağın yandırar.
Səhər durar ar-namusun gözləməz,
Suyu tökər, öz ocağın söndürər.

Ulğun cuşa gəlsə, köpük yağ olmaz,
Söyüd bar gətirsə, bağça, bar olmaz,
Zibil təpə olsa, güllük dar olmaz,
Yel əsəndə alçaqlara endirər.

Abbas bu sözləri deyər sərindən,
Arxı vurun, suyu gəlsin dərindən,
El bir olsa, dağ oynadar yerindən,
Söz bir olsa, zərbi kərən sındırar.

OLMAZ

Özündən kiçiyi işə buyurma,
Sözün yerə duşər, heç miqdar olmaz.
Hər nə ki, kar görsən öz əlinlə gör,
İnsan öz işində cəfakar olmaz.

Özündən böyüyün saxla yolunu,
Düşən yerdə soruş ərzi-halını,
Amanat, amanat qonşu malını,
Qonşu yox istəyən, özü var olmaz.

Soruşun, Qul Abbas, halın necədir?
Gündüzlərim ay qaranlıq gecədir.
Sərv ağacı hər ağacdan ucadır,
Əsli qıtdır, budağında bar olmaz.

BƏYƏNMƏZ

Ay həzərat, bir zamana gəlibdir,
Ala qarğa şux tərlanı bəyənməz.
Oğullar atanı, qızlar ananı,
Gəlinlər da qaynananı bəyənməz.

Adam var ki, getməyəsən işinə,
Adam var ki, dolanasan başına,
Adam var ki, ayran tapmır aşına,
Dindirərsən, yağlı nanı bəyənməz.

Adam var, dağları gəzər sərsəri,
Adam var, geyinər pustinən dəri,
Adam var, mərfətdən yoxdur xəbəri,
Adam var, sultanı, xanı bəyənməz.

Adam var, dolanar səhranı, düzü,
Adam var, döşürər gülü-nərgizi,
Adam var, geyməyə tapammaz bezi,
Adam var, al geyər, şalı bəyənməz.

Adam var, çox işlər eylər irada,
Adam var ki, yetə bilməz murada,
Adam var ki, çörək tapmaz dünyada,
Adam var, yağ yeyər, balı bəyənməz.

Adam var ki, adamların naxşıdı,
Adam var ki, anlamazdı, naşıdı,
Adam var ki, heyvan ondan yaxşıdı,
Dindirərsən, heç insanı bəyənməz.

Adam var dəstinə verərsən güllər,
Adam var, gözünə çəkəsən millər,
Tufarqanlı Abbas, başına küllər,
Nə günə qalmısan, qarı bəyənməz.

SARI AŞIQ
(XVII yüzil)

GÖZLƏRİN

Əyibdi qəddimi qaşların tağı,
Qəsd eləyib şirin cana gözlərin.
Bu qədər şux baxıb aşiq öldürmə,
Heyifdi batmasın qana gözlərin.

Camalın şöləsi günəşdən əla,
Səni görən necə olmaz mübtəla?
Qəmzeyi-cəlladın, xədəngin bəla,
Rəhm eyləməz heç insana gözlərin.

Gözəllikdə sənsən bu gün yeganə,
Canım qurban olsun sən tək cananə.
Yıxar Aşiq evin, elər viranə,
Dolananda hər bir yana gözlərin.

***
Şikar edib tutdum bir şahi-tərlan,
Sən etdin ağlımı zail, a Yaxşı!
Səni sevən keçər can ü sərindən,
Olar camalına mail, a Yaxşı!

Məhəbbəti olan istər sazını,
Mən çəkərəm hər dəm sənin nazını.
Şəms ü Qəmər kimi görkəz üzünü,
Gün təki aləmə yayıl, a Yaxşı!

Qaşların bir oxdu, kirpiyin almaz,
Haramdan oxlasan, oram sağalmaz.
Gedər bu gözəllik sənə də qalmaz,
Əgərçi sərxoşsan, ayıl, a Yaxşı!

Məni sənə aşiq etdi yaradan,
Seyrağıbı haqq götürsün aradan.
İstəyirsən xəbər tutgil Sarıdan,
Yollarında mənəm sail, a Yaxşı!

BAYATILAR

***
Mən Aşığam, ya dəli,
Ya divanə, ya dəli.
Bağrım od tutub yanar,
Sənə dəysə yad əli.

***
Gün aydın, gözəl ayaz,
Qaş qara, göz ala, yaz.
Əlinə qurban, Aşıq,
Gözəli gözələ yaz.

***
Aşığı tərsinə qoy,
Tər təni tərsinə qoy.
Yaxşının qibləsinə,
Məni də tərsinə qoy.

***
Mən Aşıq yara baxar,
Bayquşlar yara baxar.
Bir göz ki, kiprik çala,
O necə yara baxar?..

***
Gözəllik say iləndi,
Şahmar da, soy ilandı.
Nəsimitək yolunda
Bu Aşıq soyulandı.

***

Aşığam od apara,
Ay doğdu, o da para.
Varmı bir odu sönmüş,
Canımdan od apara.

***

Aşığam, yüz ha sarı,
Qalanın yüz hasarı.
Mərdin bir əl kölgəsi,
Namərdin yüz hasarı.

***

Aşığın dalda yeri,
Meh vurar dalda yeri.
İki könül bir olsa,
Tez tapar dalda yeri.

***

Ağlatma gəl, didəmi,
Mey içdik, gəldi dəmi.
Yar başına dönməyin,
Aşıq, dur, gəldi dəmi.

***

Aşıq minayə dəyər,
Xalın minayə dəyər.
İl var bir günə dəyməz,
Gün var min ayə dəyər.

***
Mən Aşığam, yala gəz,
Ala yaylaq, ala gəz.
Getmə gözüm önündən,
Canım ala-ala gəz.

***
Mən Aşıqam qanlı gül,
Qanlı seviş, qanlı gül,
Yemiş bülbül bağrını,
Çıxmış ağzı qanlı gül…

***
Qarşıda yaxşı dağlar,
Köçməyə yaxşı dağlar,
Hər kəsin bir dağı var,
Aşığı Yaxşı dağlar.

***
Aşıq Qaramanlıdı,
Xalın qaramanlıdı,
Yaxşının tənəsindən
Yenə qar amanlıdı.

XƏSTƏ QASIM

(*1684-1760*)

DƏLI KÖNÜL,
MƏNDƏN SƏNƏ ƏMANƏT

Dəli könül, məndən sənə əmanət:
Demə bu dünyada qalım yaxşıdı.
Bir gün olar, qohum, qardaş yad olar
Demə ulusum var, elim yaxşıdı.

Bir məclisə varsan özünü öymə,
Şeytana bac verib, kimsəyə söymə,
Qüvvətli olsan da yoxsulu döymə,
Demə ki, zorluyam, qolum yaxşıdı.

Qoçaqdan olubsan, qoçaq olgunan,
Qadadan, baladan qaçaq olgunan,
Aşıq ol, comərd ol, alçaq* olgunan,
Demə varım çoxdur, pulum yaxşıdı.

Xəstə Qasım, kimə qılsın dadını?
Canı çıxsın, özü çəksin odunu,
Yaxşı igid yaman etməz adını,
Çünki yaman addan ölüm yaxşıdı.

* *alçaq* – burada*: alçaqkönüllü, sadəqəlbli, təvazökar*

EYLƏR-EYLƏR

Bir elə kişinin tut ətəyindən,
Bil sənə imdadı ol eylər-eylər.
Zərrəcə üstündə olsa nəzəri
Yerdən daş götürsən, ləl eylər-eylər.

Böhtan demə, böhtan tutar adamı,
Qul eylər, bazarda satar adamı,
Cəhənnəm odundan betər adamı,
Yoxsulluq yandırar, kül eylər-eylər.

Aqil insan deməz hər gördüyünü,
Daldalar düşməndən vay dərdiyini,
Görməzsən nakəsin pay verdiyini,
Versə də, töhmətin bol eylər-eylər.

Xəstə Qasım deyər sözün bu başdan,
Pay umma qohumdan, yaddan, qardaşdan,
Özün əmək çəksən, su çıxar daşdan,
Əridər dağları yol eylər-eylər...

OLMAZ

Dəli könül, nə divanə gəzirsən,
Bivəfa dilbərdən sənə yar olmaz.
Düz çıxmaz ilqarı, əhdi-peymanı,
Hərcayıda namus, qeyrət, ar olmaz.

Üz vermə nadana, sirr vermə pisə,
Axır qəlbin ya inciyə, ya küsə,
Ot bitər kök üstə, əsli nə isə,
Yovşan bəsləməklə çəmənzar olmaz.

Vəfalıya əmək çəksən itirməz,
Bədəsil nəsihət, öyüd götürməz.
Qabaq tağı tər şamama bitirməz,
Göy söyüddə heyva olmaz, nar olmaz.

Təklif olunmamış bir yerə varma,
Nər olmaz meydanda hər bığıburma,
Seyraqub adama sən yaxın durma,
Xain çıxar, onda düz ilqar olmaz.

Xəstə Qasım günü keçmiş qocadı,
Gələn bəzirgandı, gedən xocadı,
Sərv ağacı hər ağacdan ucadı,
Əsli qıtdı, budağında bar olmaz.

DEYƏRLƏR

Ay ağalar, gəlin sizə söyləyim,
Yalqız daşdan olmaz, divar deyərlər.
Bəzirgansan, aç mətahın, xırd eylə,
Ararlar: yükündə nə var? – deyərlər.

Ovçu olan bəslər alıcı quşu,
Sərraflar tanıyar qiymətli daşı,
Bir oğul atadan artırsa işi,
El içində ona tavar deyərlər.

Qızıl gülü dəstə-dəstə dərginən,
Dəribən də yaylıq üstə sərginən.
Hər nə versən öz əlinlə verginən,
Yüz qadanı başdan sovar deyərlər.

Neynirəm bir bağı, barı olmasa,
Alması, heyvası, narı olmasa.
Bir igidin dövlət-varı olmasa,
Yeləksiz ox kimi çovar deyərlər.

İsgəndər atlandı, çıxdı zülmətdən,
Qasım, Xızır içdi abı-həyatdan.
Bəhsə duşsə igiddən, qılıncdan, atdan,
Süfrəni hamsınnan kübar deyərlər.

MOLLA VƏLİ VİDADİ

(*1709 - 1809*)

HƏSRƏTİNİ ÇƏKƏRDİM

Aylar, illər həsrətini çəkərdim,
Şükür yetdim vüsalına, sevdiyim!
Müştaqinəm, canı qurban eylərəm,
O xəttinə, o xalına, sevdiyim!

Eşqin elə bu könlümə fənd elər,
Danışdıqca göftarını qənd elər,
Zülfün ilə hüsnün birdən bənd elər,
Xəyalımı xəyalına, sevdiyim!

Səndə vardır belə şanü-şövkətlər,
Həsrətini çəkər mahi-tələtlər,
Sən bir xoş behiştsən, qəmzən zinətlər,
Nə fərq elər əhvalına, sevdiyim!

Eşqin məni gündən-günə qeyr elər,
Səni sevən əlbəttə ki, xeyr elər.
Bax, çıxarmış şükufələr seyr elər
O yaşıla, o alına, sevdiyim!

Səni mənə bəxş elədi zamana,
Yaxşı olan nəsib olmaz yamana.
Vidadiyəm sinəm gəldi nişana,
Bir ox atdın iqbalına, sevdiyim!

AY AĞALAR,
BİR NİGARIN ODUNA

Ay ağalar, bir nigarın oduna
Dəli könül yana-yana düşübdür.
Mən ki, düşüb bu hal ilə yanaram,
Nə səməndər, nə pərvanə düşübdür.

Açılıb cənnət tək camalın gülü,
Ötər çevrəsində şeyda bülbülü.
Bu gülşənin yasəməni, sünbülü
Nə bir bağa, nə bostana düşübdür.

Ləli-ləbi bənzər gövhər kanına,
Düzülüb gövhər tək dür dəhanına,
Siyah tellər ağ buxağın yanına,
Xırda xallar zənəxdanə düşübdür.

Könül dost kuyinə etdikcə güzər,
Qanlı qəmzəsindən etməzmi həzər?
Çıxdı gözüm birdən eylədi nəzər,
Gör necə kəsilməz qanə düşübdür.

Qaşı, gözü durub qanın almağa,
Zülf tökülmüş din, imanın almağa,
Vidadi xəstənin canın almağa
Xət bir yanə, xal bir yanə düşübdür.

EY DƏHANİ ŞƏKƏR, LƏBLƏRİ BADƏ!

(*Təcnis)*

Ey dəhanı şəkər, ləbləri badə,
Gün camalın eşq əhlinə ayinə.
Üzün gördü şeyda könül məst oldu,
Nə hacət ki, həşr olunca ayinə.

Səni məndən, məni səndən sanaram,
Tanrı üçün uzaq tutma sən aram.
Vüsalından ayrılalı sanaram,
Yetə bilməm həftəsinə, ayına.

Sənsiz mənə dolandıqca sal sənə,
Əşkim dərya, cismim oldu sal sənə.
Nolur niqabını üzdən salsənə
Günəş göydə səcdə qıla, ay enə.

Neçin kəsdin sinəm üstən ayaqlar,
Üzün göstər, sərməst olsun ayıqlar.
Həsrət çeşmim, qan-yaş tökər, ay ağlar,
Gördüm ola bir də üzün, ayə, nə?

Vidadiyi-xəstə oxu miyandır.
Qur sən tər sadağın oxumu yandır,
Kim hüsnün kitabın oxumayandır,
Nə bilir ki, hədis nədir, ayə nə?

***

Səba, əhvalımı bir-bir
Varıb ol yarə ərz eylə.
Qəmü dərdi-dilim şərhin
Deyib, dildarə ərz eylə!

Gedərsən kuyinə yarın,
O qəddi-sərv rəftarın,
Fəğanın bülbüli-zarın
Güli-gülzarə ərz eylə!

Desən mən zarü giryandan,
Vüsudi, bağrı büryandan,
Dəmadəm tiği-hisrandan
Siyər sədparə, ərz eylə!

Səba, gəl seyri-gülzar et,
Gülü reyhanı bidar et
Təbibə dərdim izhar et,
Qəmi qəmxarə ərz eylə!

Vidadi xəstə bimarın,
Bəlayi-eşqdən zarın,
Sözün müştaqi-didarın
Yetir Sananə, ərz eylə!

MOLLA PƏNAH VAQİF

(*1717-1797*)

DEYİLƏM

Bahənə tutuban, bizdən gen gəzmə,
Sirr sözün yadlara deyən deyiləm,
Könül rəva görməz səni yad görə,
Səni özgəsinə qıyan deyiləm.

Arzum budur gözüm tikəm gözünə,
Danışasan qulaq asam sözünə,
Ta ölüncə baxım günəş üzünə,
Arzum canda qalıb doyan deyiləm.

Vaqif deyir, doymaz sevən sevəndən
Ta ölüncə əl götürmənəm səndən,
Əbəs-əbəs neçün qaçırsan məndən,
Mən ki, zalım, adam yeyən deyiləm?!.

BƏRİ BAX

Ala gözlü, sərvi boylu dilbərim,
Həsrətin şəkdiyim canan, bəri bax.
Gecə-gündüz fikrim-zikrim, əzbərim,
Üzüldü taqətim, aman, bəri bax!

Kim dözər mənim tək belə firqətə,
Rəncü-məşəqqətə, bari-möhnətə?
Haçandır düşmüşəm tari-zülmətə,
Çəkilsin üstümdən duman, bəri bax!

Payibəndəm qəmi-eşqə giriftar,
Hicran həsrətindən can oldu bimar.
Razi-dilim edə bilməm aşikar,
Çəkərəm dərdini pünhan, bəri bax!

Günbəgün könlümün artır qubarı
Pərişandır, tapmaz o qəm küsarı.
Ölsün, itkin olsun belə əğyarı,
Gəzməsin arada yaman, bəri bax!

Çox çəkər hicrini Vaqifi-xəstə,
Leylü-nahar, şamü-səhər peyvəstə,
Ey yanağı lalə, ləbləri püstə,
Ağzı nabat, şəkkər zəban, bəri bax!

EYLƏYƏM

Harda gördüm bir şux, kaman qaşlını,
İstərəm canımı qurban eyləyəm.
Tutam zülfün ucun, dönəm başına,
Bağrımı oduna büryan eyləyəm.

Mən bilirəm qədrin sərxoş cavanın,
Həlqə-həlqə zülfün, tər zənəxdanın.
Bu gül əndamlının sərvi - rəvanın,
Durum yerişinə seyran eyləyəm.

Mən onun dərdinə oldum mübtəla,
Şəmi xiyalıma o verir ziya,
Xublardan ki, mənə gəlsə hər bəla,
İstəməm ona mən dərman eyləyəm.

Xublara vermişəm din-imanımı,
Şövkətü-şanımı, adü-sanımı,
Cəllad tək gözləri alsa canımı,
Namərdəm mən əgər aman eyləyəm.

Vaqifə rəhm eylə bari, ilahi,
Agah et dərdimdən ol üzü mahi,
Qədəm basıb bizə gəlsin nagahi,
Bir gecə mən onu mehman eylərəm.

ƏFƏNDİ

Siyah telli bir sənəmin ucundan
Badə getdi din-imanlar, əfəndi!
Ol oda ki, mən düşmüşəm yanıram,
Düşməsin heç müsəlmanlar, əfəndi!

Könül deyil sən gördüyün havada,
Dərdim olur gündən-günə ziyada,
Hər zaman düşəndə ləbləri yada
Tökülür gözümdən qanlar, əfəndi!

Bilməm nə nəhs gündə çıxdım bu dağa,
Bir lalə üzündən düşdüm irağa,
Yana-yana qaldım belə fərağa,
Bərbad olsun ol zamanlar, əfəndi!

Mənim meylim yoxdur sultandan, xandan,
Yarımın arzusun saxlaram candan.
Xalq da bilir, mənim könlümdür andan
Olsa yüz min növcavanlar, əfəndi!

Molla odur hər nə görsə kitabda,
Onu şərh eyləyə haqda-hesabda,
Vaqif deyir sənə, mənə bu babda,
Hələ azdır bu divanlar, əfəndi!

AŞIQ VALEH
(Kərbalayi Şəfi – *1729-1822*)

EYLƏ

Alçaqlı, ucalı dağlar,
Halal eylə, hümmət eylə.
Qarşı qarşı duran bağlar,
Halal eylə, hümmət eylə.

Köçüm gedir düzlərinən,
Dövran sürdüm sizlərinən,
Neçə gəlin, qızlarınan,
Halal eylə, hümmət eylə.

Valeh gedir bir murada,
Sığınıbdı min bir ada,
Ya gələ, ya gedə bada,
Halal eylə, hümmət eylə.

DİLBƏR

Durum, dolanım başına,
Aşığından küsən dilbər!
Üzüm sürtüm göz-qaşına,
Nə mən dinim, nə sən, dilbər!

İtirmişəm maralımı,
Bir sinəsi yaralımı,
Gündüz səbrü qərarımı,
Gecə yuxum kəsən dilbər!

Bu nə adətdi insanda –
İxtiyar qoymadı canda.
Bu zülm olmaz, müsəlmanda –
Kafərmisən, nəsən, dilbər?!

Görmədim mən, sən tək yağı,
Sinəmə çəkmisən dağı,
Qara geyim mən, sən ağı,
Görən desin usan, dilbər!

Valeh əzəldən bəy idi,
Qaşların qəddini əydi,
Mən nə dedim sənə dəydi?
Bu mən, dilbər, bu sən, dilbər!

MƏNDƏDİ

Bir qız ilə bir gəlinin bəhsi var,
Gəlin deyər, bu gün meydan məndədi.
Qız da deyər, açılmamış qönçəyəm,
Fəsli-bahar, bağı-reyhan məndədi.

Gəlin deyər, ördəyim var, qazım var,
Şirin-şirin söhbətim var, sazım var,
Sallananda yüz qız qədər nazım var,
Həya, iman, ədəb, ərkan məndədi.

Qız deyər, mən oxşamışam anama,
Ləlü-mərcan düzülübdü tanama,
Əl vursalar tağdan qopar şamama,
Əl dəyməmiş tağı-bostan məndədi.

Gəlin deyər, gəl, qız, düşmə araya,
Gər mən ölsəm, aləm batar qaraya,
Bəzənərəm, sallam səni bəlaya,
Şövqə salan, camalü-can məndədi.

Valeh deyər ikinizə mən qurban,
Yolunuzda mən qoymuşam başla can,
Əyləməyin bu qəribi bağrı qan,
Sizdən ötrü çeşmi-giryan məndədi.

SEVDİYİM

İllərilən həsrətini çəkdiyim,
Döndü əlif qəddim yaya, sevdiyim.
Neçə hicrət, bəla, cövrü cəfadan,
Heyf ömrüm getdi zaya, sevdiyim.

Eşqar deyil, mənim dərdim pünhandı,
Firqətindən eşqi-çeşmim rəvandı,
Malım, mülküm, cümlə canım qurbandı,
Sənin təki məhliqaya, sevdiyim.

Lütf elə aşiqə vəfa qıl, vəfa,
Ay qəmzəli yağı, gözləri şəhla,
Səni məndən hər kim qılarsa cida,
Görüm düşsün yüz bəlaya, sevdiyim.

Ağlamaqdan çeşmim qaldı ziyadan,
Bizə meyl et, kəs ülfətin riyadan,
Tanrı səni hifz eləsin bəladan,
Qail ol, sən, bu Mövlaya, sevdiyim.

Valehəm, eşqindən ey şuxu leyla,
Səni sevdim, oldum aləmə risva,
Aşiqəm, yolunda çəkmişəm cəfa,
Yarın qıyma bu cəfaya, sevdiyim.

QASIM BƏY ZAKİR
(*1734 - 1857*)

***

Bəhri-bəlayə ğərq oldum,
Dişi dürdanədən ayrı.
Yanmaqda məni bilməyin
Oda pərvanədən ayrı.

Saqi, məni-namuradə
Dərdi-sər vermə ziyadə.
Hərgiz içərəmmi badə
Çeşmi məstanədən ayrı?

Xəbər alsan mürğ-canı,
Tari-mudur aşiyanı:
Bir-bir zülfü pərişanı
Dolanır şanədən ayrı.

Sevdiyim məni dağ eylər,
Qeyr ilə ittifaq eylər,
Hər zaman seyri-bağ eylər
Məni-divanədən ayrı.

Öləndə Zakiri-xəstə
Növcavanlar dəstə-dəstə
Gəlməsin qəbrimin üstə,
Deyin, cananədən ayrı.

***

Cəfa çəkdim bağ yetirdim,
Gülşəni xarə tapşırdım.
Bunca fikrü xəyal etdim,
Tapmadım çarə, tapşırdım.

Ölsəm qoyun, sizi tarı*,
Yönümü dilbərə sarı.
Özüm öz əlimlə yarı
Bu gün əğyarə tapşırdım.

Nə qədər eylədim minnət,
Vəslinə vermədi fürsət:
Lailac olub aqibət
Gənci şahmarə tapşırdım.

Qaldım misali-pərvanə,
Eşq oduna yanə-yanə:
Canı göndərdim canana,
Dili dildarə tapşırdım.

Xəstə Zakir kimi hanı
könlü olan ğəm məkanı?
Mən öldüm, ahü əfğanı
Bülbülü-zarə tapşırdım.

* *sizi tarı – Siz Tanrı, Sizi Tanrıya and verirəm*

AĞ AŞIQ
(Aşıq Allahverdi – *1754 - 1860***)**

SƏNİN

Alçaqlı, ucalı dağlar,
Xub əsir yellərin sənin.
Bəlli deyil yayın, qışın,
Qar qucar bellərin sənin.

Yay olanda gülün qaynar,
Ağır ellər səndə yaylar.
Bir cüt yaşılbaş oynar,
Bulanır göllərin sənin.

Güllərin solğun olmasın,
Süsən-sünbülün solmasın.
Yad yerdən ovçu gəlməsin,
Bağlansın yolların sənin.

Allahverdi, budur yurdun,
Nə bir yerdə məskən qurdun.
Xub gözləyib, dürüst vurdun,
Qurusun qolların sənin...

***

Cəsədim möhnətə, narə qalandı
Yandırıb döndərib küllərə məni.
Dərdim dərya kimi coşub bulanır
Qərq edir ümmana, sellərə məni.

Əyibdi işimi qəzavü qədər,
Dolandım dünyanı tamam sərasər,
Gedər bu dərdi-qəm mənlə bərabər
Axıdar çaylara, göllərə məni.

Ağ Aşıq həsrətdi biçarə yarə,
Görəsən olarmı dərdimə çarə?
Müddətdir düşmüşəm qürbət diyarə
Fələk saldı qərib ellərə məni.

BAYATILAR

Əzizim oyan yeri,
Arazın o yan yeri.
Yüz min loğman neyləsin,
Qəm qüssə oyan yeri.

Əzizinəm ələndi,
Günüm-gündən ələndi,
Vətən deyib qocaldım,
Ömrüm-günüm ələndi.

Əzizinəm dağlara,
Oba köçdü dağlara.
Sərdar, öyün dağılsın,
Həsrət qaldım dağlara.

Eləmi sazım ağlar,
Huy çəkib sazım ağlar.
Oğlu ölmüş aşığam,
Kərəm tək sazım ağlar.

Aşığam, şana qaldı,
Saçında şana qaldı.
Busə aldım üzündən,
O da nişana qaldı.

Eləmi sona gözəl,
Gəlməz oysana gözəl.
Baxdım, ağlım apardın,
Vuruldum sana, gözəl.

Əzizim Göyçəyə mən,
Qurbanam, Göyçəyə mən.
Viran qalsın Urumu,
Həsrətim Göyçəyə mən.

DADALOĞLU

(*1785 -1865*)

BİZİMDİR

Qalxdı, köç eylədi Əfşar elləri,
Ağır-ağır gedən ellər bizimdir.
Ərəb atlar yaxın eylər irağı,
Uca dağdan aşan yollar bizimdir.

Belimizdə qılıncımız girmani,
Daşı dələr mizrağımın təmrəni!
Haqqımızda dövlət vermiş fərmanı,
Fərman padşahındı, dağlar bizimdir.

Dadaloğlu, yarın qovğa qurulur,
Ötər tüfəng, davlçular vurulur,
Neçə qoç igidlər yerə sərilir,
Ölən ölür, qalan sağlar bizimdir!

OLAR

Aşağıdan Yusif paşam, bax, gəlir,
Düşməninə qarşı gedən mərd olar.
Şahin qocalsa da verməz ovunu,
Əsli qurd olanın özü qurd olar.

Ərəb atlar yağma oldu arada,
Fitillər işləyir azğın yarada.
Mənə derlər, nə gəzirsən burada,
Ölənəcən ürəyimdə dərd olar.

Ərəbatın yedim-yedim yedərlər,
Olanca malımı talan edərlər.
Ölüm-zülüm yapdırdığım odalar
Qorxuram ki, düşmən qonar yurd olar.

Dadaloğlu der ki, göründü dağlar,
Axirət qovğasın görənlər ağlar.
Mən öz öldüyümə yanmıram, bəylər,
Zalım düşmən üstümüzə mert* olar.

* *mert – böyük, başçı, yönətən*

ÇİÇƏK DAĞI

Alaydım da cürə sazım dizimə,
Sürmələr çəkəydim ala gözünə.
Cahan gözəl olsa –girməz gözümə,
Səndə gümanım qaldı, Çiçək dağı.

Bu qarşıki dağda yanar bir işıq,
Aldırmış sevdiyin, ağlar bir aşiq,
Bir ceyran baxışlı, zülfü dolaşıq,
Səndə gümanım qaldı, Çiçək dağı.

Dadaloğlu söylənməyir boradan,
Yıxılsın bu dağlar, qalxsın aradan.
Elbəylidən gəldim, qurtar, Yaradan,
Səndə gümanım qaldı, Çiçək dağı.

AŞIQ ALI

(*1801 - 1911*)

OLDU

Yar yanında gunahkaram,
Doğru sözüm yalan oldu.
Yeriş etdi qəm ləşkəri,
Könlüm şəhri talan oldu.

Bax bu qaşa, bax bu gözə,
Yandı bağrım döndü közə,
Keçən sözü çəkmə üzə,
Keçən keçdi, olan oldu.

Aşıq Alı sənə qurban,
Gəl eylə dərdimə dərman.
Əldən uçdu tülək tərlan,
Sar da kəklik alan oldu.

NƏ QALDI

Gəşt eylədim, bu dünyanı dolandım,
Əllini aşırdım, yüzə nə qaldı?!
Ayaq getdi, əl gətirdi, diş yedi,
Baxmaqdan savayı gözə nə qaldı?!

Ölüm haqdı, çıxmaq olmaz əmirdən,
İpək tora həlqə salma dəmirdən;
Aydı, gündü gəlib gedir ömürdən,
Tələsirik, görən yaza nə qaldı?!
…

Eşiyə çıxıram, hava məxşuşdu,
Gəzdiyim oylaqlar yadıma düşdü.
Bir gün eşidərsiz: Alı da köçdü,
Sındı telli sazı, təzanə qaldı.

KÖNÜL

Bahar fəsli, yaz ayları gələndə,
Uca sərt dağlardan qar istər könül.
Gozəllər sallanıb sıra vuranda
Xəstəyəm, onlardan nar istər könül.

Bu dunyada mərdimazar çox olub,
Mərd iyidin gözü, könlü tox olub.
Qonşu yox istəyən özü yox olub,
Onunçün elləri var istər könül.

Mən gələli xeyli qəddin ucalıb,
Sənin dərdin məni çöllərə salıb,
Fikr etmə ki, Aşıq Alı qocalıb,
Gen tuman, çəpgəni dar istər könül.

GƏRƏK

Yaxşı yerdə düşdün mənim cəngimə,
Cəngimdən cıxmağa bir hünər gərək.
Maya dura bilməz nər qabağında,
Meydana girməyə nərə nər gərək.

Saxla dilin, özün üçün qadağa,
Əlimdən gedərsən arana, dağa.
Şahin kimi göydə qanad açmağa,
Havada süzməyə balu-pər gərək.

Camalın şövqündən dilim oldu təng,
Çayda balıq olar, dəryada nəhəng.
Mahalım Göyçədi, kəndim Qızılvəng,
Aşıq Alı birdir, birə-bir gərək.

GÖRMƏDİM

Viranə bağlara mən oldum bağban,
Almasın, heyvasın, narın görmədim.
Bivəfa sözündən çox cəfa çəkdim,
Bəslədim budağın, barın görmədim.

Vəfasız fələkdə etibar olmaz,
Ağlayan kimsədə kiridar olmaz,
Hər sevən kimsədə düz ilqar olmaz,
Çoxu çox danışdı, karın görmədim.

Alıyam, mətləbim veribdi xudam,
Bütün ölkələrə yayılıb sədam.
Hərcayı gözəli məhv olsun tamam,
Namusun, qeyrətin, arın görmədim.

AY ÜZƏ-ÜZƏ

Hicranım, möhnətim, dərd ilə qəmim
Az qalıb canımı ay üzə, üzə.
Namərdin fitnəsi alır canımı,
Heç demir canımı ay üzə-üzə.

Qəvvas kimi dəryalara dalmışam.
Şirin canım kəməndinə salmışam.
Qərq olmuş gəmiyəm, burda qalmışam,
Sonalar çalxanır ay üzə-üzə.

Alıyam, axtarram həqiqi dostu,
İlqarın bütünü həqiqi dostu.
Müxənnət olmasa həqiqi dostu,
Dost deyər sözünü ay üzə, üzə.

AŞIQ PƏRİ
(*XIX yüzil*)

***

Çanaqçı mülkündən səfər eylədim,
Mənə qənim oldu yollar, ağlaram.
Şəcər gəldi, vurdu, şikar eylədi,
Tökər didələrim sellər ağlaram.

Nagahandan düşdüm böylə dərdə mən,
Necə çəkim eşq üzünə pərdə mən?
Gözü yaşlı gəldim Tağavurda mən,
Pərişan olubdu tellər, ağlaram.

Bir şah əndaz şux nigarım gedibdi,
Kəsilibdi ixtiyarım, gedibdi,
Köysü dağlı bir tavarım gedibdi
Quruyub, lal olub dillər, ağlaram.

Bir dilbər pəriyə Pəri qan ağlar,
Çəkilib sinəmə düyünlü dağlar,
Ölübdü bülbülüm, lal olub bağlar,
Saralıb, savrılıb güllər, ağlaram.

***

(*Məhəmməd bəy Aşiqə*)

Ruşən gecəsində, xoş bir saatda,
Namə gəldi bu səhraya sevdiyim.
Yaxşılıq yazılsa yaman dəftərə,
Nə deyərsən bu binayə, sevdiyim.

Hər qul öz yerinin büryadı olu,
Oxuyan kəslərin savadı olu,
Dərdlinin fələkdən amadı olu,
Minnət elər bu dünyayə, sevdiyim.

Ərzi tulanidi, bu müxtəsəri,
Çoxları eşqdən olub sərsəri.
Anlayıb əhli-dil olandan bəri,
Ömür baqi getdi zayə, sevdiyim.

Ey Pəri, müxtəsər bir cavab elə,
Şayəstədi rücu edən aqilə,
Rəqiblər danışır inqilab ilə,
Qoşulmuram mən hərcayə, sevdiyim.

EYLƏDİN

Zalım Şəcər, dad əlindən,
Sən ha nahaq qan eylədin!
Zülmilə könlüm şəhrini,
Gör necə viran eylədin!

Saymadın sultanı, xanı,
Eyləyibsən nahaq qanı,
Badam kimi nocavanı,
Yer ilə yeksan eylədin!

Necə qıydın gülzarına,
Pünhan keçən iqrarına,
Saldın yollar kənarına,
Dörd yanın alqan eylədin!

Pərinin dərdi tuğyandı,
Sakin yeri Maralyandı,
Gülün qönçəsində yandı,
Bülbüllər əfqan eylədi!

AŞIQ HÜSEYN ŞƏMKİRLİ

(*1811-1891*)

***

Bir adam ki, sənlə ülfət eyləsə,
Yəqin onun əsl zatı yaxşıdır.
Namərd sənə quzuplov yedirsə,
Mərdin quru məhəbbəti yaxşıdır.

Dərd, hazar çəkərəm pərkarsız sazdan,
Ver, qurtar əlindən – nəzir-niyazdan,
Söyləyən qarıdan, gəzəyən qızdan,
Güləyən gəlindən lotu yaxşıdır.

Aşıq olan sözün söyləyər başdan,
Sallabaş adamdan, ürəyi daşdan,
Bədnəzər qonşudan, bədcins yoldaşdan
Qədir bilənlərin iti yaxşıdır.

Aşıq Söyün söylər kəlməni teydən,
Dərsimi almışam əlifdən, beydən,
Çörəksiz otaqdan, gözəlsiz evdən,
Çölün, biyabanın otu yaxşıdır.

***

Yari-vəfadarım, gəl halallaşaq,
Hökm gəlib Naxçıvana mən gedim.
Bir uzax səfərdi, gedən qayıtmaz,
Dolubdu peymanam cana, mən gedim.

Yar olan yar ilə gəzər vəfadar,
Dost, düşmən içində etmə məni xar,
Fikir çəkib olma məndən intizar,
Qaranlıxdı, ol dumana mən gedim.

İş qatma sən Aşıq Söyün işinə,
Hərcayı söz haçan gələr guşuna,
Naxçıvanda ağkeşişin qızına,
Gədəlik eyliyim xana, mən gedim.

***

Yarın bağçasında üç gül açılıb,
Ağ gül, qırmızı gül, bir də sarı gül.
Hər üçü də bir-birindən öyməli,
Ağ gül, qırmızı gül, bir də sarı gül.

O ağ gülün qapısından baxmalı,
Qızılgülü al yanağa taxmalı,
Sarı gülü dəstə tutub qoxmalı,
Ağ gül, qırmızı gül, bir də sarı gül.

Ağ gülü bənzətdim göy göyərçinə,
Şəkər əzib dəhanının içinə,
Söyün müştaq olub gülün üçünə -
Ağ gül, qırmızı gül, bir də sarı gül.

AŞIQ ƏLƏSGƏR

(*1821-1926*)

XOŞ GƏLDİN

Qədəm qoyub asta-asta,
Sən bu diyara, xoş gəldin!
Süzdürüb ala gözləri,
Qaşları qara, xoş gəldin!

Oğrun durub, qıya baxdın,
Müjganın sinəmə çaxdın,
Cismimi yandırıb yaxdın,
Alışdım nara, xoş gəldin!

Qaynayıb, peymanım dolub,
Gül rəngim saralıb solub,
Həsrətin çəkməkdən olub,
Sinəm sədpara, xoş gəldin!

Dostun vəfasını gördüm,
Sevib, seçib könül verdim,
Təzələndi köhnə dərdim,
Dərdimə çarə, xoş gəldin!

Sinəmdə eşqin dəftəri,
Sənsən dilimin əzbəri,
Yazıq Aşıq Ələsgəri,
Çəkməyə dara, xoş gəldin!

EYLƏMİŞƏM

Ala gözlüm, səndən ayrı düşəli,
Hicranın qəmiylə kef eyləmişəm,
Ahu vaynan günüm keçdi dünyada,
Dərd alıb, qəm satıb nəf eyləmişəm.

Səndən ayrı şad olmuram, gülmürəm,
Canımdan bezmişəm, ölə bilmirəm,
Nə müddətdi qulluğuna gəlmirəm;
Bağışla təqsirim, səf* eyləmişəm.

Həsrət qoyma gözü gözə, amandı,
Yandı bağrım, döndü közə, amandı!
Keçən sözü vurma üzə, amandı,
Hədyan danışmışam, laf eyləmişəm.

İnsafdımı, gülə həmdəm xar ola?
Tülək-tərlan ovlağında sar ola?
Ələsgər istəyir bir bazar ola,
Əridib gövhəri, saf eyləmişəm.

* *səf - səhv*

AY SİNƏ, SİNƏ

İbtida ustaddan dərsimi aldım,
Oxuyub yetişdim ay "sin"ə, "sin"ə.
Nəkreyin sualın yadıma saldım,
Nə deyim gedəndə ay sinə, sinə?

Ovsunçular əllərinə mar alı,
Zənbur qonar şaqayıqdan mar alı,
Kamil ovçu yəqin görüb maralı,
Gedir bərəsinə ay sinə-sinə.

Ələsgərəm, sənə ərzim budu, ağa,
Yuyar qəssal, qəddim bükər budu, ağa…
Məcnun könlüm-məskən salıb bu dağa,
Müştaqdı Leylinin ay sinəsinə…

YÜKÜM

Ələstidən bəli dedim, nə xoş kamaldı yüküm,
Bir gözəlin aşiqiyəm, vəsfi-camaldı yüküm.
Həm dərindi, həm dayazdı, həm acıdı, həm şirin,
Həmi dürdü, həmi gövhər, həm şəhdi-baldı yüküm.

Nütfəsindən əyri olan tez göstərər isbatın,
Hər ağac kökündə bitər, hər meyvə gözlər zatın.
Hərcayı hədyana sayar, naşı bilməz qıymatın,
Əhli-urfan məclisində gövhər misaldı yüküm.

Gəl, ey biçarə Ələsgər, sığın şahi-Heydara,
Onun damənindən tutan yəqin ki, yanmaz nara.
Pirim özü nüsrət verdi, bu gün çıxdım bazara,
Sərrafısan, aç baxgınan, gör nə cəlaldı yüküm.

GÖRDÜM

Gedirdim güzarım düşdü bulağa,
Ovçu bərəsində maralı gördüm.
Yatıb inildəyir, durub boylanır,
Bir neçə yerindən yaralı gördüm.

Zalım ovçu onu alıb nişana,
Dəlib ürəyini, boyayıb qana,
Yıxılib çevrilir o yan, bu yana,
Kəsilibdi səbri-qəralı gördüm.

Təbib olsam, yaraların bağlaram,
Sinəm üstün düyünlərəm, dağlaram,
Ələsgərəm, ol səbəbdən ağlaram,
Ananı baladan aralı gördüm.

YƏHYA BƏY DİLQƏM
(*1830 – 1865*)

MƏNƏM

Seyri-məskənimdi viranə bağlar,
Canan fərağında qovrulan mənəm.
İllər xəstəsiyəm, könlüm qan ağlar
Zəhməti zay olub sovrulan mənəm.

Könlümün sonası göldən gedəli
Dəhanın ləzzətı dildən gedəli
O tülək tərlanım əldən gedəli
Məhşərdə divanı qurulan mənəm.

Dilqəməm, əridim dərd kürəsində
Bivəfa dilbərin dörd dövrəsində
Şikar sevdasıyla ov bərəsində
Gözləyib gözləyib yorulan mənəm.

GÖRÜŞÜRMOLA

Bir namə yolladım səba yelindən
Görən, sevdiyimə yetişirmola!?
Fələk məni tərki-vətən eyləli,
Nazlı yar əhvalım soruşurmola!?

Əzəldən aşığam tuti dillərə,
Müsəlsəl saçlara, siyah tellərə,
Axdı eynim yaşı döndü sellərə,
Yar içən sulara qarışırmola!?

O qızıl gülləri dərməyən Dilqəm,
Dərib pünhan yerə sərməyən Dilqəm,
Bu dünyada yarı görməyən Dilqəm,
Yarəb, o dünyada görüşürmola!?

YADIMA DÜŞDÜ

Dilbər ehtiramla, mərhəmət ilə,
Yanıma gəldiyi yadıma düşdü.
Bir şirin söz ilə, qaşü-göz ilə,
Dərdimi bildiyi yadıma düşdü.

Əndəlib güllünnən, kəmər belinnən,
Ülfət qıl qullunnan, danış dilinnən,
Zülfünnən, telinnən, nazik əlinnən,
Göz yaşım sildiyi yadıma düşdü.

Dilqəm tərlanısan, uyma sar ilə,
Qızıl gül bülbülə uymaz xarı ilə
Bir şirin dil ilə, xoş gövtar ilə
Ucadan güldüyü yadıma düşdü.

AŞIQ BƏSTİ
(Bəsti Kərbəlayi Bayramalı qızı – *1836-1936***)**

EYLƏR-EYLƏR

Ay camaat, xəstə düşüb ölürəm,
Dərdimə dərmanı yar eylər-eylər.
Həsrət qaldım yarın uca boyuna,
Yanar canım ahu-zar eylər-eylər.

Anam gəlib kəsdirəydi yanımı,
Yar demərəm, şaxta vurar canımı.
Yay dolusu döyər bağ-bostanımı,
Alçaq dağlarımı qar eylər-eylər.

Fələk, sənlə çox eylərəm savaşı,
Ahımdan dumandı dağların başı.
Üzümü yandırır gözümün yaşı,
Ağlamaq Bəstini kor eylər-eylər.

TAPILMAZ

Üzülübdü canım el tənəsindən,
Hamı deyər: Bəsti öydə tapılmaz.
Bir sazıdı, bir sözüdü, bir özü,
Bir beləsi daha Löydə tapılmaz.

Bu qınağa vallah mənəm dözürəm,
Usanmışam, ölməyə də hazıram.
Dərdimi deməyə divan gəzirəm,
Yerdə axtarıram, göydə tapılmaz.

Hanı Xançobanım, a qoca dağlar,
Tutulub gözlərim, görməyir, ağlar.
Nə tez viran oldu bağçalar, bağlar,
Barlı bağlarımda meyvə tapılmaz.

LALƏ

Yarın qanlı köynəyitək,
Qızarır yol üstə lalə.
Xançobanı gətir dilə,
Bir şirin can istə, lalə.

Dərdim dönüb hekayətə,
Canım dözmür bu zillətə.
Yar məzarın ziyarətə
Gəlib dəstə-dəstə lalə.

Hara getsən gələrəm mən,
Ahu kimi mələrəm mən.
Bəsti deyər: ölərəm mən,
Bu dağlardan getsə lalə.

DAĞLAR

Dağ üstündən çəkdin dağı,
De, nəydi günahım, dağlar,
Sən mənə kəsildin yağı,
Tutsun səni ahım, dağlar.

Qara gəlibdi dövranım,
Əl vurma, tökülər qanım,
Hanı mənim Xan Çobanım,
Oydu qibləgahım, dağlar.

Niyə belə yazdı fələk? –
Ayrılığa dözmür ürək,
Bəsti kimi sən də qal tək,
Olmasın pənahın, dağlar.

AŞIQ ŞENLİK

(*1853 – 1912*)

ÇƏKƏR

Sevda sitəmindən cismim səd parə,
Qəm ləşkəri bu hicrana mil çəkər.
Loğman-təbib olub sağaltsa yaram,
Kim bilir, müddəti neçə il çəkər!?.

Hicran alayları doymaz qanımdan,
Görən ibrət alar Nuh tufanımdan.
Cəllad kimi tutub gireyvanımdan*,
Nə alar canımı, nə də əl çəkər.

Şenliyin fəryadı yeksan-xak kimi,
Salıbdı lərzəyə qəm əflakımı.
Məndə olan dərdin hicran yükünü
Nə kirədar daşır, nə də fil çəkər...

* *gireyvanımdan* - *yaxamdan*

GÜNÜ-GÜNƏ CALASAN DA...

Keçən günə günlər çatmaz
Günü-günə calasan da!
Dərdli adam gecə yatmaz,
Şirin layla çalasan da!

Öz dərdini özün üyüt,
Alma, heyva verməz söyüd.
Anlamazlar almaz öyüd –
Şahmar olub çalasan da.

Səfil Şenlik ağlar, gülməz,
Nanəciblər dostu bilməz.
Fani dünya sənə qalmaz,
Altun verib alasan da.

MOLLA CÜMƏ
(*1854 – 1920*)

MƏN DÖNƏRƏM, KÖNÜL DÖNMƏZ

Bir gözələ gözüm düşdü,
Mən dönərəm könül dönməz.
Ruhum getdi, əqlim çaşdı,
Mən dönərəm, könül dönməz.

Dərdimi söylərəm başdan,
Ay qabaqdan, qələm qaşdan,
Şirin dilli bir ölmüşdən,
Mən dönərəm, könül dönməz.

Molla Gümə, eylə dastan,
Mail baxan gözü məstan,
Bir vəfalı, sevən dostdan
Mən dönərəm, könül dönməz.

DOST MEHRİBAN YA BİR OLAR, YA İKİ

İsmi pünhan, niyə məndən küsübsən?
Yaxşı-yaman ya bir olar, ya iki.
Bu gün ölsəm hamı deyər yazıqdır,
Canı yanan ya bir olar, ya iki.

Sən şöləsən dörd yanında fanaram,
Bülbülünəm, gülşənindən kənaram,
Hər məclisdə od tutuban yanaram,
Dərdim qanan ya bir olar, ya iki.

Hilal qaşa nə layiqdir o sürmə,
Meylin qırıb, üzün məndən çevirmə.
Cümə deyər, hər yetənə sirr vermə,
Dost mehriban ya bir olar, ya iki.

İSMİ PÜNHAN,
NEÇİN BELƏ SINIQSAN?

İsmi pünhan, neçin belə sınıqsan?
Zülflərin görürəm şanadan qalmış.
Sən allah, bu qədər çəkmə yanıq sən,
Tək cana nügbarsan anadan qalmış.

Tanrı qədərinə səbr eylə, dildar,
Növbətdir hərlənir, hamıya, bil, var.
Birində görünən iş deyil, dilbər,
Zülm də ta əzəl binadan qalmış.

Dost-düşmən içində gəzmə pozuq sən,
Dağlama ciyərim sızıq-sızıq sən.
Topla ver Cüməyə dərdin, yazıqsan,
Əziz yadigarsan sonadan qalmış.

AĞDABANLI QURBAN
(**Qurban Məşədi Məmmədalı oğlu** – *1859 -1935)*

GETMƏ

Gözəllər karvanı yola düzüldü,
Kəpəzin kəkliyi, maralı, getmə.
Gözlərin süzüldü, canım üzüldü,
Qoyub məni dərdli, yaralı, getmə...

Bir dərd ürəyimdə var, üzdü canım,
Bir də qəsd eylədi yar üzdü canım.
Bülbüləm gül üstə xar üzdü canım,
Bir qönçəsən səni xar alı, getmə.

Qurbanam dərd qoydun azarım üstə,
Bir də güzar eylə güzarım üstə.
Mən öləndə bir gəl məzarım üstə
Sən Allah, yar, ötüb aralı getmə.

NƏDƏNDİ

Tuti dilli, gül əndamlı canalan,
Götürmürsən o yaşmağı, nədəndi?
Gözlərin gözümə baxır mehriban,
Qaşların qəsd eylər, yağı, nədəndi?

Könül mail oldu sən kimi cana,
Camalın bənzəyir mahi-təbana.
Eşqin atəşinə yanır pərvana,
Gəzdirirsən bu çırağı, nədəndi?

Göz yaşımdan xidmətinə bir namə,
Dedim yazım şərhi gəlmir tamama.
Sədrin üstə bəslədiyin şamama,
Gərdəndə zülflərin tağı nədəndi?

Yoxsulam yanında varı görəndə,
Xəstəyəm bağında narı görəndə.
Tərlan iqbalında sarı görəndə,
Könlüm olur qəm otağı, nədəndi?

Qurban, bu dünyada gözəl çoxdu, çox,
Hər birindən dəyib sinənə min ox.
Sızıldar yaralar, eylərəm ox-ox!
Demirsən
sinənin dağı nədəndi?..

KÖNLÜM

Nə qalıbsan qəm əlində,
Üstü duman olan könlüm.
Su üzündə gəmi kimi,
Gəşt eyləyib dolan könlüm.

El köçüb dalda qalıbsan,
Özünü oda salıbsan.
Xaraba tək boşalıbsan,
Nədən oldun talan, könlüm?

Sinəndəki kaman oxdu,
Dövran zalım, cəfan çoxdu.
Qurban deyir, yerin yoxdu,
Ay sərgərdan qalan könlüm.

YOXDU, YOX

Ağa, şikayətim var qulluğuna,
Zərrəcə sözümdə yalan yoxdu, yox.
Göstərdim cərraha, təbib-loğmana,
Dedilər: bu dərdə dərman yoxdu, yox.

Yardan ayrı dözə bilməm, neyliyim,
Alışır dəhanda, odlanır dilim.
Bu dərdin dərmanı ölümdür, ölüm,
Sağlığıma daha güman yoxdu, yox.

Kərəm qılıb mətləbləri bitirən,
Həsrətləri bir-birinə yetirən;
Ay Qurbanı qulluğuna gətirən,
Görərsən ki, bir də Qurban yoxdu, yox.

AŞIQ HÜSEYN BOZALQANLI

(*1863-1941*)

YAXŞI AD

Səyyad olub ov bərəsin kəsəndə,
Yaxşı yerdə yaxşı gözlə, yaxşı yat.
Ovun gəlib bərəsinə çatanda
Sərvaxt dayan, dürüst tuşla, yaxşı at.

Bekar arvad cavan əri qocaldar,
Əsli olsa çox dərdini azaldar.
Üç şey deyim, insan başın ucaldar:
Yaxşı səxa, yaxşı süfrə, yaxşı ad.

Arsız qohum xalqı sənə güldürər,
Pis qardaşın dərdi adam öldürər.
Hüseyn deyər, yıxılsan da qaldırar:
İgid düşmən, ilqarlı dost, yaxşı yad.

İNDİ

Müxənnət zamana, beymürvət fələk,
Qoymadı mətləbim bir alam indi.
Gözüm açdım, qərinələr dolandım,
Görünür gözümə bir aləm indi.

Kamil bağban bağçasını suvara,
Plan çəkə, qanov vura, su vara,
Bir şah gördüm səməndini suvara,
Tutmuşdu dəstində bir ələm indi.

Hüseynəm, əlimdən uçdu tərlanım,
Qırdı şikar bəndin, qaçdı tərlanım,
Uca dağ başından aşdı tərlanım,
Getdi qürbət eldə bir ələ mindi.

YERİDİ

Çərşənbə günündə, xas axşamında,
Sallandı qarşımdan sona yeridi.
Başını oynatdı, gözüylə güldü,
Bir ox vurdu, şirin cana yeridi.

Gərdəni minadır, əndamı nazik,
İncə barmaqlarda qızıldan üzük,
Boynunda həmayil, qolda bilərzik,
Guşunda guşvara, tana yeridi.

Təəcüb eylədim, bu necə candı,
Belə bəşər olmaz, alah, amandı!
Huridi, mələkdi, yoxsa qılmandı,
Soalar səfində sona yeridi.

Quba qaz yerişli, maral baxışlı,
İnnabı dodaqlı, mirvari dişli,
Ucu güləbatın, xurmayı saçlı,
Telində şirmayı şana yeridi.

Yoxdur gözəlliyə qüsur, bəhana,
Camalın şöləsi düşüb cahana,
Hüseyni eylədi dəli-divana,
Məcnun kimi biyabana yeridi.

YA DƏYƏ

Nə lazımdır naqabilə söz deyəm,
Xatirinə ya dəyməyə, ya dəyə?
Sizin olsun, eyvan, otaq, alaçıq,
Bizə bəsdir ya kölgəlik, ya dəyə.

Pis övlada öyüd verər yaxşı ata,
Yaxşı igid, süvar olar yaxşı ata.
Kamil ovçu bərəsində yaxşı ata,
Keçirəndə ya dəyməyə ya dəyə.

Hüseyn deyər mail oldum Gülxara,
Geyinmişdir atlas, ziba, gülxara,
Qorxuram ki, qismət ola gül xara,
Bağban ölə, dal budağı yad əyə.

GEYİNDİ

Bahar oldu, çiçək açdı,
Güllər qırmızı geyindi.
Çırtıq dəydi, üz qanadı,
Xallar qırmızı geyindi.

Yarım yuxudan oyandı,
İncidi, küsdü, oysandı.
Barmaq buxağa dayandı,
Əllər qırmızı geyindi.

Mailəm mina gərdana,
Ağ bədənə, gül əndama.
Zülfünə qoyubdu xına,
Tellər qırmızı geyindi.

Qaş oynatdı, qıya baxdı,
Könlümün evini yıxdı.
Al geyindi, seyrə çıxdı,
Çöllər qırmızı geyindi.

Yanaqları güldən təzə,
Ağzı qaymaq, dili məzə,
Hüseyn, canan gəldi bizə,
Yollar qırmızı geyindi.

XƏYYAT MİRZƏ
(Mirzə Abbasqulu oğlu Mirzəyev – *1885 - 1922***)**

AYIRMA

Sənə qurban olum, fələk,
Dağları qardan ayırma!
Bülbüllər oxusun bağda,
Heyvanı nardan ayırma!

Göyçəkdi yarın gözləri,
Şirindi lətif sözləri.
Cəmi əhli-mərəzləri
Sən xoş xəbərdən ayırma!

Axır ciyərmin qanı,
Çağırıram dərd loğmanı.
Mirzə kimi növcavanı
Zülfü şahmardan ayırma!

DEGİNƏN

Ana, sənə bir söz deyim,
Sən də o yara deginən.
Çox çəkirəm intizarın,
Sinəm sədparə, deginən.

Öpmədim onun üzündən,
Doymadım ala gözündən.
Namərd, hərcayı sözündən
Uymasın sara, deginən.

Yazıq Mirzə mükərrəri,
Yazıb doldurub dəftəri.
Bülbülü güldən ötəri
Çəkirlər dara, deginən.

GÖZƏL QIZ

Sallana-sallana gedən gözəl qız,
Ay qız, bu güzarın bulağadırmı?
Niyə gec gəlirsən, tez qayıdırsan,
Tez gəlib, gec getmək qadağadırmı?

Mən qurban sən təki aynaqabağa,
Zibi-zənəxdana, gülgəz yanağa.
O bəyaz bədənə, o ağ buxağa,
Şəkkərin şərbəti dodağadırmı?

Ölməyib tapaydın həyat, ay Mirzə,
Olmaz sənin kimi xəyyat, ay Mirzə,
Bərələri pusan səyyad, ay Mirzə,
Canın yar yolunda sadağadırmı?

XOŞ XƏBƏRDİMİ

Ağrın alım, namə, söylə eşidim,
Bizə gətirdiyin xoş xəbərdimi?
Ağ nazik əllərlə, incə barmaqla,
Səni yazan görüm o dilbərdimi?

Görünmür çoxdandı, halım pərişan,
Bu qədər cəfaya dözərmi insan?!
Söylə, açıq söylə, sevdiyim canan
Mənim bu dərdimdən xəbərdardımı?

Nə vaxtdı gözlərəm sənin yolunu,
Gəl, sevindir Mirzə kimi qulunu.
Gizlətmə yarımın xoş əhvalını,
Yoxsa gətirdiyin dərdi sərdimi?

QALMIŞAM

Ay ariflər, nə bəlalı qul oldum,
Gecə-gündüz ahu-zara qalmışam.
Sahibsiz otaqda qəribə mehman,
Meyvəsiz bağçaya, bara qalmışam.

Yalan olmaz şairlərin dilində,
Şivəsində, əməlində, felində.
Leyli yarım qalıb Yəmən elində,
Məcnun təki mən avara qalmışam.

Qürbət eldə bağrı qan olan Mirzə,
Əğyarnan cananı can olan Mirzə,
Arif məclisində xan olan Mirzə –
Nə olub, keçələ, kora qalmısan?!

QARAÇÖPLÜ AŞIQ MUSA

(*1885-1965*)

OLMASA

İgidin saçı ağarmaz,
Gər, yarı nadan olmasa,
Kimsə baş əyməz fələyə,
Qəm suyu dadan olmasa.

Bürcü hasarlar sökülər,
Qatlanmaz qollar bükülər.
Gündə yüz yol qan tökülər,
Acı söz udan olmasa.

Musa eldən aralanmaz,
Mərddir, qəlbi qaralanmaz.
Yüz ox dəysə yaralanmaz,
Xatası dostdan olmasa.

NƏ DEYƏR-DEYƏR

Dərdini söyləynən dərd bilən kəsə,
Özü anlıyandı nə deyər-deyər.
Sirrini verməynən hər müxənnəsə,
Söyləyər yadlara, nə deyər-deyər.

Eşqin fərağından üzüldü canım,
Gərdiş vurur hər bir zaman dövranım,
Dağlardan yüksəkdi günah üsyanım,
Haqq özü məhşərdə nə deyər-deyər.

Bu dünyada sənə əziz vətəndi,
Hərcayılar nəhs yolu tutandı,
Ağılda böyüyün atan-anandı,
Dinlə nəsihətin, nə deyər-deyər.

Çoxları aləmdə qurdular binə,
Axır yetişməyib bircə xoş günə.
Mənim də məskənim o, turi-Sinə*
Min bir kəlməsində nə deyər-deyər.

Bizə şəfaətçi Xatəmən-Nəbi,
On iki imam həm yanda əsabı.
Yüz on dörd surədi ayətin babı,
Dinlə mənasını, nə deyər-deyər.

Dünyanı anladı axırda Musa,
Yaxşılıq qalacaq axırda, Musa,
Beyvəfa yar sevdi axırda Musa,
Şaynına dastanı nə deyər-deyər.

** Turi-Sinə - Sina dağı (Turi-Sina)*

GƏTİRDİM

Ay ağalar, gəlin sizə söyləyim,
Dərdim əlli ikən yüzə gətirdim.
Qış gününü xoş keçirdim bir babat,
Açılanda bahar, yaza gətirdim.

Eşqin dəryasına giribən daldım,
Bu Məcnun könlümü çöllərə saldım.
Əzəlindən söydüm-seçdim* dul aldım,
Sonundan döndərib qıza gətirdim.

Könlüm dərin həm bəhrdən, dəryadan,
Dilər mətləbini, istər xudadan.
Musada bir eşqi vardı binadan,
Meylini söhbətə, saza gətirdim.

* *söydüm-seçdim - sevdim-seçdim*

DAĞLAR

Sənə on dördünnən bəri,
Səni görmür gözüm, dağlar
Gedib köysündə yaylayır,
Mənim oğlum-qızım, dağlar.

Ağır ellər töküləydi,
Alaçıqlar tikilərdi,
Sürülərin çəkilərdi,
Yola düzüm-düzüm, dağlar.

Hanı sənin o çağların,
Gəzməli solu-sağların,
Sahibsizdi bulaqların,
Hanı gəlnim-qızım, dağlar?

Qışda bir böyük qalasan,
Yayda açan gül-lalasan.
Yəqin behiştdən əlasan,
Söyləmən nə lazım, dağlar?

Çox gəzmişəm bu cahanda,
Görmüşəm yaxşı-yaman da.
Musa yayda çalışanda,
Könlü istər buzun, dağlar.

ƏHMƏD CAVAD

(*1892-1937*)

YENİLƏRƏ

Mən bir aşiqəm ki, bu çaldığım saz
Dumanlı dağlara səs salacaqdır.
Ağlatdım teldə inləyən avaz
Elin xatirində çox qalacaqdır.

Doğrayacaq səsim dağda dumanı,
Dinləyəcək məni dağın çobanı.
Mən sorduğum zaman: sevdiyim hanı?
Təbiət dəyişib yaz olacaqdır.

Qorxutmayır məni bu anmayanlar,
İsrafil surindən oyanmayanlar.
Göstərdiyim yola inanmayanlar,
Bu yeni dünyada ad alacaqdır.

AZƏRBAYCAN, AZƏRBAYCAN!

(Şeirdən bir parça)

Dağlarının başı qarlı,
Sinəsi yaşıl ormanlı!
Dərələrin şirin barlı,
Azərbaycan, Azərbaycan!

Səhraların sünbüllüdür,
İl müdam üstü güllüdür!
Bağçaların bülbüllüdür,
Azərbaycan, Azərbaycan!

Durna gözlü bulaqların,
Cənnət kimi yaylaqların!
Geniş-geniş oymaqların,
Azərbaycan, Azərbaycan!

...Qayaların əlvan mərmər!
Belində var qızıl kəmər!
Bir yanında Bəhri-Xəzər!
Azərbaycan, Azərbaycan!

Sinən odu şölə salır!
Dünya səndən işıq alır!
Verməyəndə, zülmət qalır!
Azərbaycan, Azərbaycan!

...Yer üzündə yoxdur tayın!
Gur-gur axan neçə çayın!
Bol veribdir, fələk payın!
Azərbaycan, Azərbaycan!

Laçının var, tərlanın var!
Çoxlu şirin dastanın var!
Qorxun yoxdur, düşmanın var!
Azərbaycan, Azərbaycan!

AZƏRBAYCAN BAYRAĞINA

Türküstan yelləri öpüb alnını
Söylüyor dərdini sana, bayrağım!
Üçrəngin əksini Quzğun dənizdən
Ərməğan yollasın yara, bayrağım!

Gedərkən Turana çıxdın qarşıma,
Kölgən dövlət quşu, qondu başıma!
İzn ver gözümdə coşan yaşıma -
Dinlətsin dərdini aha, bayrağım!

Qayı Xan soyundan aldığın rəngi,
Qucamış Elxanla, müsəlman bəgi.
Elxanın övladı, dinin dirəgi,
Gətirdin könlümə səfa, bayrağım!

Köksümdə tufanlar gəldim irəli,
Öpüm kölgən düşən mübarək yeri!
Allahın yıldızı, o gözəl pəri,
Sığınmış qoynunda Aya, bayrağım!

AŞIQ ŞƏMŞİR
(Şəmşir Qurban oğlu Qocayev – *1893 - 1980***)**

KƏLBƏCƏR

Xəstələrə dərman olan,
Təbib bulaqlı Kəlbəcər
İstisuyu səda salan,
Səsli-soraqlı Kəlbəcər.

Qədir bilən, yol saxlayan,
Dostlar üçün gül saxlayan.
Yayda ağır el saxlayan,
Sərin yaylaqlı Kəlbəcər.

Gözündə var əhdi-vəfa,
Eyşi-işrət, zövqü-səfa.
Gələn burda tapar şəfa,
Boyük sınaqlı Kəlbəcər.

Yaxşı keçir hər əhvalı,
Yadındadı dost xəyalı.
Çaylar kimi axır balı,
Sarı qaymaqlı Kəlbəcər.

Murov, Qonur, Dəlidağa,
Xəstə gələn çıxır sağa.
Tamam beş ay yaylanmağa
Olur qonaqlı Kəlbəcər.

Şəmşir üçün yandırdı şəm,
Qoymadı ki, haldan düşəm.
Döşlərindən süd əmmişəm,
Ana qucaqlı Kəlbəcər.

KİMİ

Namərd sənin qulluğunda qul olar,
öz işi düzəlib bitənə kimi.
İrişə-irişə üzünə gülər,
əli bir tərəfə çatana kimi.

Dostunu tanımaz nadan sərsəri,
Bu, elin sözüdür nə vaxtdan bəri.
Qoy sellər aparsın nanəcibləri,
Bax dalınca gözdən itənə kimi.

Xoryatın ox sözü qəlbimə dəydi,
Büküb qamətimi qəddimi əydi.
Bildirçin də bir ay payızda bəydi,
Darı sünbülündə yetənə kimi.

Şəmşir gərək mərd ocağın qalasın,
Hər kəs çəkər öz dilinin bəlasın.
Qoy səni şir yesin, şir parçalasın,
Tülkü kölgəsində yatana kimi.

OĞLUYAM

Qartal düşüncəli, şair xəyallı,
Tərlan yuva salan dağlar oğluyam.
Anam İstisudu, atam Dəlidağ,
Murov, Lülpar, Qonur, Qoşqar oğluyam.

Lalədi, nərgizdi evim, eşiyim,
Köynəyim sıx meşə – qoymur üşüyüm.
Qərənfildi, qızılgüldü beşiyim,
Buz bulaqlı göy yaylaqlar oğluyam.

Bədənim Ərgünəş, Gülüstan, Çilgəz,
Vüqarım Şah dağı – əl çata bilməz.
Məkanım Çalbayır, oylağım Kəpəz,
Min çiçəkli bir laləzar oğluyam.

Cəvahirdi Azərbaycan torpağı,
Qızıl, gümüş – hər sərvətin yatağı.
Uca zirvələrin lalə bayrağı,
Şəmşirəm, nə gözəl diyar oğluyam.

BEH MƏNƏ

Bugün çəmənzara qonaq gəlmişəm,
Nərgiz verdi yarpağında şeh mənə.
Yelpik çaldı dan yerinin qanadı,
Sərin-sərin əsdi səhər meh mənə.

Öpdüm yasəməni, sevdim lalanı,
Göy meşəli, gül bulaqlı talanı.
Dedim arılarım sizdən bal alı,
Gülümsünüb süsən dedi: bəh mənə.

Məni el yetirib, elə aşiqəm,
Dərd bilənə, əhli-hala aşiqəm.
Bilirsənmi niyə gülə aşiqəm,
Bunlar çoxdan vermişdilər "beh" mənə.

Bu səbəbdən vurulmuşam çiçəyə,
Torpağının qəhrin unudum niyə?
Bağça bəsləmişəm can deyə-deyə,
Nə lazımdı ayaq basım lehmənə?!

Təbim bülbül kimi bağa bağlıdı,
Elin meyli yaz yaylağa bağlıdı.
Şəmşirəm, çox sözüm dağa bağlıdı,
Kim deyər ki, bu nə sözdü, eh, mənə.

MƏNİ
(təcnis)

Olmadı qismətim ata-anadan,
Gəzmədi ya bibi, ya xala məni.
Ürəyimi yaralama, a nadan,
Az yapış sinəmdən yaxala məni.

Qoy işləsin, nə çərximi dayandır,
Əlin saxla, insaf eylə, dayan, dur.
Ya rəhmə gəl, yandırırsan da yandır,
Alışdır odlara yax ala məni.

Nə gözəldir bu dağlarda mənzərə,
Ver naməni sizin mələk Mənzərə.
Sərrafısan müştəri ol mən zərə,
Sal qızıl teştinə, yaxala məni.

Yollarında var uçurum yarğanım,
Söylə nədir sənin meylin yar, qanım.
Müjganınla az axıtsan, yar, qanım,
Həna et ya ələ, ya xala məni.

Şəmşirəm, sevirəm mərdi, mən əri,
Gözləyirəm namus, qeyrət, mən arı.
Sən çiçəkdə şirin balsan, mən arı,
Qondur yanağına, ya xala məni...

AŞIQ VEYSƏL
(*1894-1973***)**

AĞLAR VEYSƏL ÇIKMAZ SƏSİ

Ah çəkdikcə ərir gidər,
Yürəyimin yağı bənim.
Səni görsəm durur gidər,
Dillərimin bağı bənim.

Qam ləşkəri saf saf oldu,
Həp sözlərim boş laf oldu,
Sənin yolunda mahv oldu,
Gəncliyimin çağı bənim.

Ah belimi bükən oldu,
Qurbət bana dikən oldu,
Altı aydır məkan oldu,
Dibi Kırkkız dağı bənim.

Sənsin dərdinə düştüyüm,
Hayal oldu konuştuğum,
Hər gün yediyim içtiyim,
İçərimdə ağu bənim...

Ağlar Veysəl, çıxmaz səsi,
Ginə coşdu qam dəryası,
Qarip gönlümün yaylası,
Güzəl hüsnün bağı bənim.

ALA GÖZLÜ BƏNLİ DİLBƏR

Ala gözlü, bənli dilbər,
Bir gün gəlsən bizə doğru!..
Səni sevdim can u dildən,
Çəkmə kəndin naza doğru.

Nə pərvam var, nə də pərdəm,
Sanma bəni hali bir dəm,
Söylər səni tellər hər dəm,
Kulak versən saza doğru.

Aşıka zülfüqar isən
Gülsən də gülə zar isən,
Həqiqətli bir yar isən,
Bən gələyim sizə doğru.

Gönülləri bir edəlim,
Gayriləri biz nidəlim.!?
İkimiz də bir gidəlim,
Yürüyəlim izə doğru.

Bir gün içın fəryadı zar,
Bülbül edər hər dəm səhər;
Aç sinəmi, gəl gör nə var? –
Arttı dərdim yüzə doğru.

Kafi dərdim, bir dərd qatma,
Veysəli yabana atma.
Kərəm eylə çox uzatma,
Qavuşalım yaza doğru.

ASLIMA KARIŞIP TOPRAK OLUNCA

Aslıma karışıp toprak olunca
Çiçək olur məzarımı süsləri m.
Dağlar yeşil giyər bulutlar ağlar,
Gök yüzündə dalğalanır səslərim.

Nə zaman toprakla birləşir cismim,
Cümlə mahluk ilə bir olur ismim.
Nə hasudum kalır, nə də bir hasmım,
Əski düşmanlarım olur dostlarım.
...

Aləmlər aləmi ölçər biçərlər,
Hamının hasını ellər seçərlər.
Bu dünya fanidir, qonar göçərlər,
Veysəl der ki, gəl barışaq, küslərim.

BƏNDƏN SƏLAM SÖYLƏN VƏFASIZ YARƏ

Bəndən səlam söylən vəfasız yarə,
Qürbət bənim olsun, sıla kəndinə.
Çəkilmədik dərdimizi bölüşək,
Yadı bən alayım, sıla kəndinə.

Dökək dərdimizi, ölçək, bölüşək,
Nə el bizə nə biz elə qarışaq,
Fələk bizə gül deməz ki, gülüşək,
Cəfa bənim olsun, çilə kəndinə...

Çəktiyim cəfalar, yar, səndən gəldi,
Bana bu sitəmlər, kar səndən gəldi,
Başımdakı duman, qar səndən gəldi,
Bən qara bağlayım, ala kəndinə...

Əvvəldən hastadır yaralı gönlüm,
Sevdayı mahbuba erəli gönlüm,
Eşqin gömləyinə girəli gönlüm,
Hicranı Veysəldən nola* kəndinə.

** nola – nə ola*

UZUN İNCƏ BİR YOLDAYIM

Uzun incə bir yoldayım,
Gidiyorum gündüz-gecə.
Bilmiyorum nə haldəyim,
Gidiyorum gündüz-gecə.

Dünyaya gəldiyim anda,
Yürüdüm aynı zamanda.
İki kapılı bir handa,
Gidiyorum gündüz-gecə.

Uykuda dahi yürüyom,
Kalmaya səbəp arıyom.
Gidənləri həp görüyom,
Gidiyorum gündüz-gecə.
...

Şaşar Veysel iş bu hale,
Gah ağlaya, gahi gülə,
Yetişmək üçün mənzilə,
Gidiyorum gündüz-gecə...

XƏSTƏ BAYRAMƏLI

(*1899-1952*)

YAXŞIDIR

Nadan söhbətindən, gəda sözündən,
Bir qanan üzümə söysə yaxşıdır.
Binamusun minnətini çəkincə,
Cəlladlar dərimi soysa yaxşıdır.

Əzəldən bağlıyam sədaqətə mən,
Amansız düşmənəm xəyanətə mən,
Əgər möhtac olsam müxənnətə mən,
Əzrayıl qapımı döysə yaxşıdır.

Bayraməli hər yetənə dost demə,
İnsan oğlu gərək halal süd əmə.
Namərd məlhəm eyləyincə sinənə,
Mərd əlindən güllə dəysə yaxşıdır.

OXUMAQLA BÜLBÜL OLMAZ SƏRÇƏLƏR

Oxumaqla bülbül olmaz sərçələr,
Budaq kölgəsində daldalansa da.
Aslanın hər yerdə öz hünəri var,
Tülkülər yekəlib lovğalansa da.

Yüz də qürrələnsə, tox dura bilməaz
Elə gərdən çəkib, şax dura bilməz
İtirər ağlını, çox dura bilməz,
Qartal qayasına qarğa qonsa da.

Bayraməli, batma qəm dəryasında,
Gədanı görsən da bəy libasında.
Hər kəsin adı var el arasında,
Nadanlar arifi naşı sansa da.

ƏLİMƏRDANLI AŞIQ NƏCƏF
(Nəcəf Alı oğlu Hüseynov – *1900-1946***)**

HƏMİŞƏ

Qafil olma, diqqətinən fəhm eylə,
Yaxşını, yamanı tanı həmişə.
İstəsən ki, murazına çatasan,
Abad istə, sən, dünyanı həmişə.

İcazəsiz bir gül üzmə butadan,
Gen gəz qalmaqaldan, gen gəz xatadan.
İgid oğul törər əsil atadan,
Qoymaz olsun nahaq qanı həmişə.

Mərd igid meydanda qoyar sərini,
Yada salar ustadını, pirini.
Axtarar dayazı, gəzər dərini,
Qoyar dost yolunda canı həmişə.

Şamama bitirməz namərdin tağı,
Yığılmaz başına ağır yığnağı,
Mərdin qaydasıdır əylər qonağı,
Açar süfrə, tökər nanı həmişə.

Dilində zikr elə, Əli - İmranı,
Odur qiyamətdə haqqın divanı.
Nəcəf, mərifətlə dolan dünyanı,
Sən ol xalqın mehribanı həmişə.

DÜNYADA

Vəzifə bir atdır, hər minən çapar,
Nəcabəti olan bilər dünyada.
Atalar sözüdür, axtaran tapar,
Gəzən bəlasını bular dünyada.

Övlada vəfa yox, ömrə etibar,
Lazımsa, cənnəti özünlə apar.
Simuzər toplayıb, vurasan anbar,
Əli boş gedərsən, qalar dünyada.

Alçaqda oturub, hündürdən vurma,
Şərə fitnə verib, hiylə də qurma,
Çox alçaq dolanma, lovğa da durma,
Lovğalıq insanı salar dünyada.

Nəcəf, xaliq sənə bəxş eyləyib sur,
Ucaltma özünü, bir havada dur.
Dağlardan uca da olsa təkəbbür,
Çox ucalmaz, tez alçalar dünyada.

QADASIN ALDIĞIM

Səhər səhər əsən yellər,
Əsmə, qadasın aldığım.
Əl mənimdir, ətək sənin,
Kəsmə, qadasın aldığım.

Səhərin əsən yelləri,
Yana dağıdır telləri,
Dəstində qızıl gülləri,
Məsmə qadasın aldığım.

Alt yanımız bağça-bağdı,
Üst yanımız qarlı dağdı,
Nəcəfin də ərki vardı,
Küsmə, qadasın aldığım.

AY GÖZƏL-GÖZƏL

Yer var ki, yol düşüb, karvan işləməz,
Dost dərməz güllərin, ay gözəl-gözəl.
Meylim səndən qeyri yarı istəməz,
Sevmişəm xalların, ay gözəl-gözəl.

Aşıq, cananına xanə sin də bax,
Zər-ziba qumaşa xanəsində bax,
Əcayib əyləşmiş xanəsində, bax,
Darayıb tellərin, ay gözəl-gözəl.

Seyraqubun əli yardan boş qala,
Divansız eşq görməmişəm, boş qala.
İnsafdırmı, sən gedəsən, boş qala.
Sonalı göllərin, ay gözəl-gözəl.

Nəcəf deyər, gözüm ay rövşən olsun.
Gün doğub aləmə ay rövşən olsun.
Sən bizə gələndə Ay rövşən olsun,
O cada yolların, ay gözəl-gözəl.

QOCALMIŞAM

Ey dost, soruşursan ağarıb başım,
Qoy deyim səbəbin, yaz – qocalmışam.
Dağ da əriyərdi mən çəkən dərdə
Hələ mən dözmüşəm, az qocalmışam.

Sənət bağçasında barsız deyiləm,
Sinəm xəzinədir varsız deyiləm,
Tənə söz götürən arsız deyiləm
Salıb ürəyimə, tez qocalmışam.

Yapalaq kor baxır qızıl çələngə,
Canavar lağ edir arıx nəhəngə,
Tülkü şirə gülür, çaqqal pələngə.
Sar satır tərlana naz, qocalmışam.

Elə gətirir ki, dünyanın işi,
Namərdə əyilir əyilməz kişi,
Zamanın "sağ ol"u, dünya gərdişi,
Bağlayıb sinəmə buz, qocalmışam.

Nəcəfəm əlimə düşə cavanlıq,
Qatıb qocalığa edəm yavanlıq,
Günahkar fələkdir, odur divanlıq,
Büküb ətəyimə bez, qocalmışam.

HÜSEYN NİHAL ATSIZ

(*1905-1975*)

***

Dumanlı gözlərim bir xəyal arar,
Tan vaxtı üfüqdə günəş yanmadan.
Hər gözəl dəqiqəm keçər çabucaq,
Dadını içib də könül qanmadan.

Mənim də çox dadlı bir dünüm vardı,
Bir
ala gözləri süzgünüm vardı.
Ömrümdə bir gecəm, bir günüm vardı,
Onu da usandım artıq anmadan.

Gün olur, üfüqlər könlümü sıxar,
Gün olur ki, könlüm ahımdan bıxar.
Bu yollar həmişə qürbətə çıxar,
Bir bulaq başında durub qonmadan.

Ömründə gülmədin, rahat bulmadın,
Ölsən də nola ki, anılmaz adın…
Hey Atsız! İyirmi beş ildə qocadın,
Başında saçların bəyazlanmadan.
1931

***

Qılıc da, xəncər də yaralar, amma,
O kəskin baxışın yarası deyil.
Məni bir kəz yerə çalan bu fələk,
Bir daha torpağa vurası deyil.

Hey
    bu nə dənizdir, görünməz dibi,
Bu dağlar dumanlı başımız kibi.
Üstündə əssə də qasırğa, tipi*,
Neyləyim, könlümün borası** deyil.

Könüllər vermişdir sənə varını,
Deyəməm: "A yosma, düşün yarını",
Sən böylə gözəlkən günahlarını,
Qorxarım, Tanrı da sorası deyil.

Demişsin ki: "Mənə yaraşmır Atsız,
Özü çox qabadır, sözləri dadsız".
Mən Sənin haqqından gələrdim, a qız,
Neyləyim, indilik sırası deyil!

1932

** tipi – qar fırtınası,*
*** bora – adətən arxası ilə yağmur gətirən sərin yel*

***

Bu dünyada qərar olmaz,
Gəlib keçər bahar dəmi.
Yaman olsa zalım fələk,
Çiyin atıb güləməmmi?

Günlər mənə tuzaq olsa,
Geri dönmək yasaq olsa,
Yollar necə uzaq olsa,
Bir gün geri dönəməmmi?

Dünya məni saysın heçə,
Varsın olsun dağlar uca.
Fələkdə var minbir gecə,
Bir təkini çalamammı?
…

Qırğız atım yağız olsa,
Yol göstərən yıldız olsa.
Bəxtiyarlıq bir qız olsa,
Silah çəkib alamammı?

Bəxtiyarlıq mənim tasam,
Fəqət o bir zəhərli sam*.
Bir şey belə yapamasam,
Ərcəsinə öləməmmi?

** sam –çöldən əsən rüzgar, sam yeli*

OSMAN SARIVƏLLİ

(*1905 - 1990*)

SÖYLƏ

Dərdim çoxdur, dərdin alım, ay aşıq,
Al sazı, bu dərdi hər yana söylə.
Əqildən kəm olan duymaz, anlamaz,
Mənim sözlərimi qanana söylə.

Adamı oynatmaq insanlıq deyil,
Eşqi hiss etməmək cavanlıq deyil,
Mənim şikayətim divanlıq deyil,
Nə sultana söylə, nə xana söylə.

Həmişə əlində saxla cilovu,
Yalnız ovçu bilər oylağı, ovu.
Kim oda düşməyib duymaz alovu,
Məhəbbət oduna yanana söylə.

Haqq olur… - mən hara, bu ilqar hara,
Düşmüşəm nə edim, yoxdur bir çara.
İşdir, yolun düşdü qarlı dağlara,
Haray çək, ahımı dumana söylə.

Tapılmaz eləsi bizim zamanda,
O təkdir, heç misli yoxdur cahanda.
Bəlkə bir gün gördüm toyda, nişanda
Unutma ərzimi bir mana söylə.

El ağzı fal olar, bunu sal yada,
Sirri dosta vermə, söyləmə yada.
Xeyir xəbər olsa eldə, obada,
Qayıdıb gələndə Osmana söylə.

DƏRDİN ALIM

Çiçəklərdən səni könlüm,
Dilər keçər, dərdin alım.
Xəyalın tez-tez yanımdan
Gülər keçər, dərdin alım.

Dağ başını aldı duman,
Körpə quzu anasından
azıb ayrı düşsə, bir an
Mələr keçər, dərdin alım.

Demə: dünya bir qəfəsdir,
Mahnılarım quru səsdir,
Eşq, sevda bir həvəsdir,
Gələr keçər, dərdin alım.

Bahar çağı səhər erkən,
Göy çəməndə gəzəndə sən,
Bilirsənmi ürəyimdən
Nələr keçər, dərdin alım?!.

SƏMƏD VURĞUN

(*1906 - 1956*)

AZƏRBAYCAN
(şeirdən bir parça)

Çox keçmişəm bu dağlardan,
Durna gözlü bulaqlardan;
Eşitmişəm uzaqlardan
Sakit axan Arazları;
Sınamışam dostu, yarı...

El bilir ki, sən mənimsən,
Yurdum, yuvam, məskənimsən,
Anam, doğma vətənimsən!
Ayrılarmı könül candan?
Azərbaycan, Azərbaycan!

Mən bir uşaq, sən bir ana,
Odur ki, bağlıyam sana;
Hankı səmta, hankı yana,
Hey uçsam da yuvam sənsən,
Elim, günüm, obam sənsən!

Fəqət səndən gen düşəndə,
Ayrılıq məndən düşəndə,
Saçlarıma dən düşəndə,
Boğar aylar, illər məni,
Qınamısan ellər məni…

Dağlarının başı qardır,
Ağ örpəyin buludlardır.
Böyük bir keçmişin vardır,
Bilinməyir yaşın sənin,
Nələr çəkmiş başın sənin.

Düşdün uğursuz dillərə,
Nəs aylara, nəs illərə;
Nəsillərdən nəsillərə
Keçən bir şöhrətin vardır;
Oğlun, qızın bəxtiyardır...

Hey baxıram bu düzlərə,
Ala gözlü gündüzlərə;
Qara xallı ağ üzlərə
Könül istər şeir yaza,
Gəncləşirəm yaza-yaza...
...

Könlüm keçir Qarabağdan,
Gah bu dağdan, gah o dağdan;
Axşam üstü qoy uzaqdan,
Havalansın Xanın səsi,
Qarabağın şikəstəsi.

Gözəl Vətən! Mənan dərin,
Beşiyisən gözəllərin!
Aşıq deyər sərin-sərin,
Sən Günəşin qucağısan,
Şeir-sənət ocağısan.
...

Ölməz könül, ölməz əsər,
Nizamilər, Füzulilər!
Əlin qələm, sinəm dəftər,
De gəlsin hər nəyin vardır,
Deyilən söz yadigardır.

ŞAİR,
NƏ TEZ QOCALDIN SƏN..!

Nemətsə də gözəl şeir,
Şair olan qəm də yeyir.
Ömrü keçir bu adətlə,
Uğurlu bir səadətlə.
Görən məni, nədir deyir –
Saçlarına düşən bu dən?
Şair, nə tez qocaldın sən!?

Dünən mənə öz əlində
Gül gətirən bir gəlin də,
Gözlərində min bir sual
Heykəl kimi dayandı lal…
O bəxtəvər gözəlin də
Mən oxudum gözlərindən:
Şair, nə tez qocaldın sən!?

Ovçuluğa meyil saldım,
Gecə-gündüz çöldə qaldım,
Dağ başından enib düzə,
Bir ox kimi süzə - süzə
Neçə ceyran nişan aldım,
Cavab gəldi güllələrdən:
Şair, nə tez qocaldın sən?

Bəzən uca, bəzən asta,
Ötür sazım min sim üstə.
Andı yalan, eşqi yalan,
Dostluğu da rüşvət olan,
Ürək yıxan bir iblis də
Üzəvari deyir hərdən:
Şair, nə tez qocaldın sən!

Saç ağardı,
ancaq ürək
alovludur əvvəlki tək!
Saç ağardı,
ancaq nə qəm.!?
Əlimdədir hələ qələm…
Bilirəm ki, deməyəcək
Bir sevgilim,
bir də Vətən:
- Şair, nə tez qocaldın sən!

ALA GÖZLƏR

Yenə qılıncını çəkdi üstümə,
Qurbanı olduğum o ala gözlər.
Yenə cəllad olub durdu qəsdimə,
Qələm qaş altında piyalə gözlər!

Başımdan getmişdi sevdanın qəmi,
Xəyalım gəzirdi, bütün aləmi.
Bu dustaq könlümü
deyin
yenəmi,
Çəkdiniz sorğuya, suala gözlər?

Sevda yolçusuyam əzəl yaşımdan,
Könlüm ayrı gəzir, can sirdaşımdan.
Dağıdır huşumu, alır başımdan
Süzülüb gedəndə xəyala gözlər!

Gərdənin minadır, boyun tamaşa,
Ay da həsəd çəkir o qələm qaşa!
Bir cüt ulduz kimi verib baş-başa
Yanıb şölə salır, camala gözlər!

YADA SAL MƏNİ

Aşıq Şəmşir, Dəlidağdan keçəndə,
Kəklikli dağlardan xəbər al məni.
Ceyran bulağından qızlar içəndə,
Saz tutub, söz qoşub yada sal, məni.

Hay vurub, qıy vurub, səs sal dağlara,
Gözəllər oylağı göy yaylaqlara.
Mənim bu dərdimi de oylaqlara –
Sinəmdən oxladı bir maral məni.

O ceyran baxışlı baxdı uzaqdan,
Canımı odlara yaxdı nahaqdan.
Yüz il də dolanıb keçsə o vaxtdan,
Unutmaz aləmdə əhli-dil məni.

Gəlmişəm gəzməyə sizin dağları,
Baxım yaylaqlara doyunca
barı…
Bu yerə şairin düşdü güzarı,
Gözəl qarşıladı xoş iqbal məni.

Bəxt məni bu yerə qonaq göndərdi,
Gedirəm,
yamandır ayrılıq dərdi.
Demə, Səməd Vurğun gəldi-gedərdi,
Unutmaz bu oba, bu mahal məni…

ALMAS YILDIRIM

(*1907-1952*)

ƏSİR AZƏRBAYCANIM

Nerdə məni gül qoynunda doğuran,
Xəmirimi göz yaşıyla yoğuran,
Beşiyimdə "layla, balam" çağıran,
Azərbaycan, mənim baxtsız anam, oy,
Neçə ildir həsrətinlə yanam, oy?!.

Salam desəm, rüzgar alıb götürsə,
Ağrı dağdan Alagözə ötürsə,
Gur səsimi göy Xəzərə yetirsə,
Xəzər coşub zəncirimi qırsa, oy!..
Hökm etsə, bu sərsəm gediş dursa, oy!..

Xəbər alsam Muğanımdan, Milimdən,
Nazlı Bakım, o neft qoxan gülümdən,
Kim demiş ki, düşmüş adı dilimdən…
Azərbaycan, mənim eşsiz* yurdum, oy!..
Ölməz eşqim, içimdəki dərdim, oy!

Könlümə tək Kəbə etdim səni mən,
Sənsiz neynim qürbət eldə günü mən,
Sənsiz neynim Allahı mən, dini mən?
Azərbaycan, mənim tacım, taxtım, oy!
Oyanmazmı kor olası baxtım, oy?!

* *eşsiz – burada: tayı-bərabəri olmayan, əvəzsiz*

QARA DASTAN

Kimsə bilməz Tanrıdağın yaşını
Duman almış Altayların başını.
Uçurtmuşlar başdan dövlət quşunu
Qismətinə üz çevirmiş zaman hey,
Qoca türkün düşdüyü dərd yaman hey…

Dörd bir yana dağılmış Türk soyları
Sönmüş ocaq, köçüb getmiş bayları.
Dərdli-dərdli axar bozqır çayları,
Saxlar içdən gizli ümid, güman hey,
Qoca türkün düşdüyü gün yaman hey…

Xarab olmuş Buxarası, Başkəndi,
Matəm olmuş Səmərqəndi, Daşkəndi.
Kəndi söylər, tökər gözdən yaş kəndi…
Nə ozan var, nə yazan, nə Şaman hey,
Qoca türkün düşdüyü dərd yaman hey…

Qazan, Başqurd batmış, Krım sürülmüş,
Mənim çəkikgözlü yavrum sürülmüş.
Qonum-qonşum, bütün varım sürülmüş,
Bulunurmu Sibiryada iman hey?
Qoca türkün düşdüyü hal yaman hey…

Türk elləri bir-birinə yadlanır,
Qazax, Qırğız, Türkmən, Özbək adlanır.
Azəri Türk yanır, içdən odlanır,
Ana yurdun içdən halı duman hey,
Qoca türkün düşdüyü dərd yaman hey…

Azərbaycan dərd içində boğulmuş
Sevənləri diyar-diyar qovulmuş.
Ağla, şair, ağla, yurdun dağılmış
Nerdə qopuz, nerdə qırıq kaman hey?
Nerdə böyük Vətən, nerdə Turan hey?..

BORSUNLU MƏZAHİR DAŞQIN

(*1908 - 1979*)

QALDI

O gün ki, ayrıldım ana vətəndən,
Yarımın bağbansız bağları qaldı.
Alagöz çiçəkli, tər bənövşəli
Sevgi bostanının tağları qaldı.

Köç başlandı, karvan yola düzüldü,
Şəhla gözdən qanlı yaşlar süzüldü.
Haray, ellər, əlim yardan üzüldü,
Sinəmdə hicranın dağları qaldı.

Yaz kağıza, söylədikcə
qələm
mən,
Dərdim çoxdur, gərək sənlə böləm mən,
Müşkül olar innən belə güləm mən,
Sevib-sevilmənin çağları qaldı.

Çal, aşıq, dinlənsin sazın telləri,
Aparsın naləsin Qərbin yelləri.
Səfalı Qafqazın gözəl elləri,
Sərin yaylaqları, dağları qaldı.

Könül deyir: Daşqın, harayla yarı,
Həsrətəm, ölməmiş bir görüm barı.
Baxmaqdan gözlərim Vətənə sarı,
Qarası əriyib, ağları qaldı...

1942, Polşa

DAĞLAR

Ürəyimdə kədər, başımda tufan,
Gəzirəm dərdimə çaranı, dağlar.
Siz sual eyləyin, nə üçün qoymur
Fələk düz yolunda duranı, dağlar?

Mənzilim – qəfəslər, yollarım – incə,
Qara yoxuşlardan çıxmıram dincə.
Tapmadım könlümə bircə əyləncə,
Arayım, axtarım haranı, dağlar?

Dönün Şərqə tərəf, diqqətlə baxın,
Qafqaz silsiləsi uzaqdır, yaxın;
Yenə görünürmü buluddan axın?
Onlar uzaq salıb aranı, dağlar.

Od tutub sinəsi bax, yerin, göyün,
Matəmə çevrilib hər şənlik, düyün.
Hər gözdə bir xəyal, ürəkdə düyün,
Könüldə qışların boranı, dağlar.

Deyin pərilərə xananı qursun,
Zümrüd tellərindən yaylıq toxusun.
Marallar açdıqca yağışlar yusun,
sinəmdən göz açan yaranı, dağlar.

Min belə işgəncə, yüz belə hicran
Məni Vətənimdən ayırmaz, inan!
Çox da fəxr etməsin amansız zaman,
Uzun sürməz onun dövranı, dağlar.

Düşünsəm də sonsuz göylərdən dərin,
Ana müqəddəsdir, Vətənsə şirin!..
Daşqınam, oğluyam qoca Azərin,
Tale nəsib etsin oranı, dağlar...

1943, Almaniya

MİKAYIL AZAFLI

(*1924-1990*)

OLMAYA

Aman dostlar, bu dünyada,
İnsan ömrü az olmaya.
Nə ayrılıq, nə də zindan,
Tərsə dönən yaz olmaya.

Adamlıq döy* duymamazlıq,
Qəm-hicrana uymamazlıq,
İgidlərdə saymamazlıq,
Gözəllərdə naz olmaya.

Ola dostun sədaqəti,
Azaflıya məhəbbəti,
İstəmirəm o cənnəti,
Orda söhbət, saz olmaya.

** döy - deyil*

QURBAN OLUM

Harda varsa insanlığın,
Kamalına qurban olum.
Ahal qanan cavanlığın,
Xəyalına qurban olum.

Harda varsa etibarın,
Təmiz eşqin, namus, arın,
Vəfası düz olan yarın,
Halalına qurban olum.

Harda varsa qananların,
Aşiqiyəm o canların.
Vətən üçün yananların,
Məlalına qurban olum.

Harda varsa haqq-divanın,
Adamlığı düz qananın,
Yaranmışı yaradanın,
Cəlalına qurban olum.

Harda varsa haqqa hörmət,
Odur mürvət, odur qiymət,
Azaflıyam
səmimiyyət
amalına qurban olum.

GÖZLƏRİM

Səbrim tükənibdi səbr eləməkdən,
Yoruldu baxmaqdan yola gözlərim.
Bir səni arayır, bir də gəncliyi,
Boylandıqca sağa, sola gözlərim.

Əzəldən olmusan əhdə ilqarsız,
Məhəbbəti soyuq, eşqi baharsız,
Biz belə demədik, ay etibarsız,
Necə qıydın qanla dola gözlərim.

Könlümü vermədim özgə birinə,
Dünya sərvətinə, simü-zərinə,
Əgər mən olsaydım sənin yerinə,
İstəsən deyərdim: “ala gözlərim”.

Nə ulduz deyilsən, nə də ay, günəş,
Nədənsə görəndə eyləyirəm qəşş!
Dodağımda alov, qəlbimdə atəş,
Çəkib bəla üstən bəla gözlərim.

Azaflı əhdini başa yetirdi,
Hicran gəncliyini aldı, itirdi,
Şöləsi qaraldı, sarı gətirdi,
Sənə həsrət qala-qala gözlərim.

YARALAR

Heç bilmirəm kimə deyim dərdimi,
Nə yamandı ürək yeyən yaralar.
Xəncəri hicrandan, həsrətdən deyib,
Sağalmaz qəddimi əyən yaralar.

Könül, Tanrı verdi sənə qəm-qəhər,
Nə mollanı çağır, nə qulu-Qənbər,
İstər imam gəlsin, istər peyğəmbər,
Heç sağalmaz fələk döyən yaralar.

Azaflı, min oxun bir şikar vurmaz,
Qaldın tənəzzüldə, taleyin durmaz,
Dilin yarasını dərman qurtarmaz,
Bir də
        məhəbbətdən dəyən yaralar…

AĞARMAYIN,
A SAÇLARIM, AMANDI

Cavanlığın, məhəbbətin eşqinə,
Ağarmayın, a saçlarım, amandı.
Əhdi-peyman, sədaqətin eşqinə,
Ağarmayın, a saçlarım, amandı.

Haqq aşığı yaranıbdı qəm çəkə,
Ürəyimə saldın qara xal, ləkə,
And verirəm saf vicdana, məsləkə,
Ağarmayın, a saçlarım, amandı.

Olmazmı ki, qəm çəkincə güləsən,
Nədən oldu, yanıb döndün külə sən.
Qırx yaşına çatmamısan hələ sən,
Ağarmayın, a saçlarım, amandı.

Elə bildim dağ başını qar alıb,
Ayaz vurub, çiçəkləri saralıb,
Görən deyir, aşıq daha qocalıb,
Ağarmayın, a saçlarım, amandı.

Baş titrəyər, əl uçunar, zar ağlar,
Ney inildər, saz sızıldar, tar ağlar,
Həsrət ilə baxar, baxar, yar ağlar,
Ağarmayın, a saçlarım, amandı.

Azaflıyam, ağ saçlarım bir yana,
Gənclik getdi, könül oldu virana.
Deyəcəklər, dözəmmədi zindana,
Ağarmayın, a saçlarım, amandı.

MƏNİM

Qocayam, cavanam, el aşığıyam,
Neynirsən soruşub yaşımı mənim?
Ovub ürəyimi hıçqırıqlarım
Töküblər gözümdən yaşımı mənim.

Düşdüm min böhtana, düşdüm min şərə,
Şeytan mömin olub pir deyir zərə,
Ədalət qananım vurulur yerə,
Çəkirlər yuxarı naşımı mənim.

Qoca Azaflıyam, dilim var, lalam,
Təbrizdə qardaşım, Sibirdə balam,
Elə bir dərd varmı çəkməmiş olam,
Bax, onlar ağardıb başımı mənim!

HÜSEYN ARİF

(*1924-1992*)

VAR MƏNİM

Yığılmır yollardan fikrim, xəyalım,
Görən bu yollarda kimim var mənim?
Sazda Kərəmiyə qoşulan səsim,
Kamanda inləyən simim var mənim.

Kəsilib qapıdan gedib-gələnim,
Yox mətləb qananım, qədir bilənim.
Dumanlar içində yorğun köhlənim,
Tufanlar qoynunda gəmim var mənim.

Hüseyn, nə oldu qönçə niyyətim?
Daşlara toxundu ilk məhəbbətim.
Özgəni güldürən sözüm-söhbətim,
Özümü ağladan qəmim var mənim.

YAŞ 60-A ÇATANDA

Dağ başına qar gəlir,
Yollar izlər dar gəlir.
Dünən düşündüklərin
Bu gün sənə dar gəlir,
Yaş 60-a çatanda.

Dərədən duman keçir,
Keçir, nə yaman keçir.
Dünən "gəl-gəl" deyənlər
Bu gün səndən yan keçir –
Yaş 60-a çatanda.

Ağrılar cana keçir,
Baxmayır, qana keçir.
Xəyalından uşaqlıq,
Könlündən ana keçir –
Yaş 60-a çatanda...

ANALAR

Elə ki, balalar gəlir dünyaya,
O gündən hey ölçüb-biçir analar.
Mahnı da oxuyur, şeir də deyir,
Bəstəkar analar, şair analar.

Dözür hər əzaba o bilə -bilə.
Yaşayır, sirrini salmadan dilə.
Vaxt olur, qaldırıb ağını belə,
Şərbət əvəzinə içir analar.

Unudub illərin yorğunluğunu,
Həyatda dincliyi, evdə yuxunu:
Sevincin azını, qəmin çoxunu,
Yükün ağırını seçir analar.

Özüm də bilmirəm, Hüseyn, niyə?
Başımın tüstüsü çəkilir göyə.
Torpağım anasız qalmasın deyə
Torpağın qoynuna köçür analar.

SƏNİ UNUDA BİLMƏRƏM

Ay dolanar, il dolanar
Səni unuda bilmərəm.
Könül yanar, can odlanar
Səni unuda bilmərəm.

Yaz üzülə, payız keçə,
İstər gündüz, istər gecə,
Neçə gözəl gəlib keçə,
Səni unuda bilmərəm.

Gözün saxladı sözümü,
Gözün ovladı gözümü;
Unutmayınca özümü,
Səni unuda bilmərəm...

ŞEİR DEYİLMİ?

Məndən təzə şer xəbər alan dost,
Bəs yazın gəlməsi şer deyilmi?!
Gəzməyə çıxanda - çölün, çəmənin
Üzünə gülməsi şer deyilmi?!

Yenə gözüm qalıb bağçada, bağda,
Min-min gül açıldı aranda, dağda.
Eyvana əyilən çarpaz budaqda
Bülbülün nəğməsi şer deyilmi?!

Seyr elə hüsnünü göydə durnanın.
Qayada kəkliyin, göldə sonanın.
Aynabənd otaqda gəlin anamın
Şirin laylay səsi şer deyilmi?!

Dərədə moruq dər, döşdə çiyələk.
Gah yağış xoş gəlir, gah sərin külək.
Yaş ötür, doymayır dünyadan ürək, -
Yaşamaq həvəsi şer deyilmi?!

Kim deyir şerin meydanı dardır?
Sonu görünməyən bir ilk bahardır.
Neçə ki, həyat var şer də vardır,-
Həyatın nəfəsi şer deyilmi?!

NƏRİMAN HƏSƏNZADƏ

(*1931*)

TƏLƏSMƏ

Dedim mən sevirəm, dedi sevginən,
Dedim qoşa gəzək, dedi tələsmə.
Dedim bağ içidi, dedi seyr elə,
Dedim bir gül üzək, dedi tələsmə.

Dedim bir vədə ver, xəyala varma,
Dedi zəhmət çəkib özünü yorma.
Dedim, qadan alım, dedi yalvarma,
Dedim onda küsək, dedi tələsmə.

Dedim mən aşiqəm al yanağına,
Dedi bülbül qonar gül budağına,
Dedim,
          üzük taxım qoy barmağına,
əhdi-peyman kəsək,
                              dedi tələsmə.

MƏNİ BAYRAQ KİMİ TUTUN YUXARI

Mənim həyatımın nə mənası var,
sizin üzünüzdə gülüş olmasa.
Babamın yadigar bir duası var:
səngər nəyə gərək döyüş olmasa.

Həyatın əzəli qanunu budur,
bağı dolaşırlar bağ bağ olanda.
Hər torpaq dünyada
məmləkət olmur,
parça var – yaşayır bayraq olanda.

İnsanlar olubdu dünyada bir vaxt,
kimidən ad qalıb, kimidən əsər.
Dibçəkdə bəslənən palıdlara yox,
çöldə – ağaclara meşə deyiblər.

Çətindir keçilən ömür yolları,
yaşamaq özü də istəyir hünər.
Məni bayraq kimi tutun yuxarı,
sizə lazım olsam… o parça qədər.

HAYANDA DURUM Kİ, GÖRƏSƏN MƏNİ?

Elə dayanırsan, elə baxırsan,
Elə bil qarşında quru bir daşam.
İpək saçlarını bir vaxt oxşayan
Elə bil hardasa mən olmamışam.

Səni dostlarımla, tanışlarımla,
Mən tanış edərdim nə vaxtsa bir-bir.
İndi özgələri yad ehtiramla,
Deyirlər tanış ol... –
Nə qəribədir?!

Yuxuda görərdin nə vaxtsa hər dəm,
Yolumu gözlərdin yollardan uzaq.
Mən sənin yuxundan çıxıb gəlmişəm,
Bu da bir yuxudur,
gəl, tanış olaq.

Qoluna girərdim... bu, yadındadır,
gedərdik... yolumuz , arzumuz şərik.
Qolum qollarının lap yanındadır,
toxunsa... biz indi üzr istəyərik.

Hayanda oldumsa səhər, ya axşam,
Aradın sən məni, gördün sən məni.
İndi gözlərinin qabağındayam,
Hayanda durum ki,
görəsən məni?!.

***

Bir yol ayrıcına bənzəyir həyat,
Yaramaz həyatın üstündə əsmək.
Cəsarət istəyir, bir də ehtiyat,
Nə ləngimək olar, nə də tələsmək.

Ehtiyat elədim orda ki, bir vaxt,
Cəsarət hər şeyə, məncə, dəyərdi.
Cəsarət göstərdim orda ki, ancaq,
Adi bir ehtiyat bəs eləyərdi.

Bu dünya qəribə bir əyləncədir,
Dünya sərt, mən bəzən uşaqxasiyyət.
Yaşadım, bilmədim bu dünya nədir,
Bilmədim, dünyada nədir səadət.

Kədərim dünyanın vecinə deyil,
Sevincim necə bəs, düşürmü yada?
Bəlkə dünya üçün, bu – heç nə deyil,
Nə qədər sevinc var, qəm var dünyada.

Dünya sərgisində göründüm, yetər,
Həqiqət dedim mən ”yalan dünya”ya,
Dünyanı əyləncə hesab edənlər,
Əylənib baxsınlar bir an dünyaya.

BƏHMƏN VƏTƏNOĞLU
(Bəhmən Kalış oğlu Abbasov – *1932 -2004***)**

BƏHMƏN

Bu mənəm, a qardaş, tanımadınmı?
Könlü dərdli, dili nalalı Bəhmən.
İndi yurdsuz qalıb, yuvasız qalıb,
Gördüyün o yurdlu-yuvalı Bəhmən.

Qəzalar, qədərlər əyibdi məni,
Dərdim öz içimdən yeyibdi məni.
Zaman zindanında döyübdü məni,
Yoxdu o əzəlki havalı Bəhmən.

Gələcək nəsilə şirin nağılam,
Bir də bu dünyaya çətin doğulam.
Daha nə vətən var, nə də oğulam,
İndi mən olmuşam Bəlalı Bəhmən.

BİLƏR

Nədir yar həsrəti, vüsal həsrəti,
Həsrətdən titrəyən dodaqlar bilər.
Ülvi məhəbbəti, nurlu isməti,
Həyadan qızaran yanaqlar bilər.

Bülbülsüz şöhrəti olmaz gülün də,
Çəmənsiz bəzəyi yoxdu çölün də.
Alışan, közərən şair əlində,
Qələm nələr çəkir varaqlar bilər.

Bəhmən, nə gəzirsən itən çağında,
Min bir xatirə var ötən çağında.
Ömrün yetmişinə yetən çağında,
Sən niyə cavansan? – O dağlar bilər.

ÇƏTİNDİ

Allahın evinə yol tapıb iblis,
İnsanların dolanmağı çətindi.
Bir arxın başını yüz div kəsibdi,
Bostanların sulanmağı çətindi.

Daha rüşvət alır o fələk kişi,
O da öz vaxtında görməyir işi.
Qalıb qiyamatə yazın gəlişi,
Axarların bulanmağı çətindi.

Qışda qar tapılmır, yayda qış girir,
Vaxtın qaş-qabağı yeri süpürür.
Biz kibrit çəkirik şeytan üfürür,
Ocaqların qalanmağı çətindi.

Dəbə minib gədə-güdə peşəsi,
Bu dərd olub qəlbimizi deşəsi.
Arzuların, ümidlərin şüşəsi,
Elə sınıb calanmağı çətindi.

Dost aranı kəsdi getdi, a Bəhmən
Xəzan yeli əsdi getdi, a Bəhmən.
Şadlıq, sevinc küsdü getdi, a Bəhmən
Qəm evinin talanmağı çətindi.

DARIXDIM

Axşam da qəribdi, mən də qəribəm,
Nələr ürəyimdən keçdi, darıxdım.
Zalım ayrılığın kamil ovçusu,
Ox atdı sinəmi deşdi, darıxdım.

Nə kövrək saatdı, nə kövrək andı,
Nəfəsim təngidi, ürəyim yandı.
Kəpəzdən bir çəngə bulud boylandı,
Xəyal uzaqlara uçdu, darıxdım.

Qoy yazım varağı qalmasın ağı,
Kim çəkər həsrəti Bəhmən sayağı.
Çox da müqəddəsdi Gəncə torpağı,
Kəlbəcər yadıma düşdü, darıxdım.

MƏN OLMALIYAM

Qartal o zirvədən belə en, belə,
İnsanam, zirvədə mən olmalıyam.
Günəş yandıranda ana torpağı,
Duman olmalıyam, çən olmalıyam.

Zirvədən salıbdı yolu babalar,
fikri kamal ilə dolu babalar.
Müqəddəs yaşayıb ulu babalar,
Mən də fitnələrdən gen olmalıyam.

Kədər toy gətirməz, düyün gətirməz,
Sükunət dünyaya bir ün gətirməz.
Ağlamaq heç kimə ağ gün gətirməz,
Nə qədər həyat var, şən olmalıyam.

***

Zahirdə üzümə dost deyə-deyə,
Yağı düşmən saldı məni nə qala.
Dərdimi göylərə bülənd eylədi,
Belə yüksək nə bürc olar, nə qala.

Bu vətəndir torpağından el əmən,
Mən elinəm, qurban olum elə mən.
Öz-özümə od tutdum ki, elə mən,
Ocağıma nə kösöv qoy, nə qala.

Bəhmən, dərdi ürəyindən at, ayə,
Kədərini ilə qoyma, at aya.
Fərsiz övlad göz dağıdır ataya,
Şüursuzdan nə qalıbdı, nə qala.!?

MƏMMƏD ARAZ
(*1933-2004*)

ƏLVİDA, DAĞLAR!

Bəlkə bu yerlərə bir də gəlmədim,
Duman, salamat qal, dağ, salamat qal.
Dalımca su səpir yoxsa buludlar? -
Leysan, salamat qal, yağ, salamat qal!

Qıy vuran qartallar yox oldu çəndə,
Nərgizlər saraldı şehli çəməndə.
Ey qaragöz pəri, dalımca sən də
Boylan, salamat qal, bax, salamat qal!

Gəldim, qarşıladı güllər-çiçəklər,
Gedirəm, əl edir boz biçənəklər.
Nidamı çaylara dedi küləklər:
Bulan, salamat qal, ax, salamat qal!

Dağların pələngi, şiri də sənsən,
Şairi də sənsən, şeri də sənsən.
Varı, bərəkəti, xeyri də sənsən,
Çoban, salamat qal, sağ-salamat qal!

MÜBARƏKDİ, MÜBARƏK!

Andım yoxdu - bu urvadı, bu duzdu.
Andın varsa - quruşdan da ucuzdu.
Bir uduşda bir taleyi, uduzdun,
Qumarına: Mübarəkdi! - deyirəm.

Söz süfrəmdə Günəş dilim, Ay dilim,
Dərələrə qol paylayan çay dilim.
Çox güvənib, çox ötüşdün, ay dilim,
Qabarına: Mübarəkdi! - deyirəm.

Dəli dalğa necə öpür qayanı!
Eşqi öpür, hirsi çapır qayanı.
Məhəbbətin donqar, çopur qayanı,
Tumarına: Mübarəkdi! - deyirəm.

Yenimlər də, dönümlər də yel atlı,
Öz adından öz əhdinə yol atdın,
Bir ürəkdə iki hökmə qol atdın,
Qərarına: Mübarəkdi! - deyirəm.

Bir də ömür o dəmlərə tuş olmaz,
Səma olar, bulud olmaz, quş olmaz.
Haray çəkib haraylara qoşulmaz
Havarına: Mübarəkdi! - deyirəm.

Pitsunda, 5 oktyabr 1983

QARA DƏNİZ ŞƏRQİSİ

Yer əlimdən, göy telimdən öpürkən,
Mən Koroğlu,
Vaxt dəyirman,
Ömür dən...
Bir doyumluq möhlət umdum ömürdən,
Qara dəniz, heç şərqindən doymadım.

Kimsə demiş: ağ yalmanlı göy atdı,
Ürgə bilib boğazına ip atdım,
Daş sahili sahilindən qopartdım,
Qara dəniz, heç şərqindən doymadım.

Bu məqamda çarpanaq daş kimiyəm,
Qaşsız üzük,
üzüksüz qaş kimiyəm,
Ağlıma yad, yada yaddaş kimiyəm,
Qara dəniz, heç şərqindən doymadım.

Şərqi doğar bu damazlıq dalğalar,
Veysəl gözlü,
Şəmşir sazlı dalğalar,
Ömründə bir şüar yazdı dalğalar,
Qara dəniz, heç şərqindən doymadım!

Qucduğum qum,
itirdiyim dağ ləpə,
Öz içimdə "olmaz" adlı bir çəpər,
Öz içimdə "yox" doğacaq bir təpə...
Qara dəniz, heç şərqindən doymadım.
Pitsunda, 1983

DOST

Hər çətin anımda kəsin yanımı,
Axın ürəyimə gülüşlə, sözlə.
Mən oz varlığımı, öz ünvanımı
Tapıram hər yeni gəlişinizlə.

Bəzən hamarda da büdrəyir adam,
Oxuyun üzümə nə günahım var.
İttiham etsəniz günah sanmaram,
Güzəştə getsəniz, ittiham olar.

Gözümdə, könlümdə bir qönçə kimi
Hərəniz bir duyğu bəxş edər mənə.
Ömrüm çox dolaşıq düyünçə kimi
Həmişə möhtacdır dost əllərinə.

MƏMMƏD İSMAYIL

(*1939*)

BELƏ DEYİB AŞIQ QARA

Uduz, insaf zərə qalsa
Çay soğulub dərə qalsa.
Ay doğub səhərə qalsa
Gəlmə, ay batandan sonra.

Ölüm haqsa, yalan kimdi,
Can satan biz, alan kimdi?
De alınmaz qalan kimdi
Anandan, atandan solnra?!

Doğma yurdda gəzəndə yad
Məzhəb ögey, məzəndə yad
İnad olma, gəl, sən də yat,
İqbalın yatandan sonra.

Hələ candan can çıxacaq
Neçə nahaqq qan çıxacaq.
Hər şey yadından çıxacaq
Arzuna çatandan sonra.

ÜRƏYİMCƏ

Kökü nizam, simi tarım
Sazım ola ürəyimcə.
Dilə düşə misralarım
Yazım ola ürəyimcə.

Çiçək aça alın tərim
Qorxub qaça dərdi-sərim.
Bu əllərim, bu gözlərim
Lazım ola ürəyimcə.

Bir yar ola qəmə qənim,
Doğa günüm, boğa çənim
Axşam-sabah naz çəkənim,
Nazım ola ürəyimcə.

Məmməd, nədir bu uzaqlıq?
Qalsa qalar üzü ağlıq.
İnsanlara xeyirxahlıq
Arzum ola ürəyimcə.

GÖZƏLDİR

Gözlərin çağlayan sevgi dənizi,
Görənin açılar bəti-bənizi.
Qalxız kirpiyini gülsün dan üzü,
Ağ-qara üstündən halə gözəldir.

Səhərin şehində gəz ayaqyalın,
Meh əssin, çiyninə sürüşsün şalın.
Ayrı ləzzəti var yaşılla alın,
Zəmilər içində lalə gözəldir.

Çəkməzsən qəhrini varın, yoxun sən,
Şirin bir nəğməsən əgər oxunsan.
Dönüb qızıl olar daşa toxunsan
Sənə sayə salan tale gözəldir.

Həsrət dənizinin adası mənəm,
Sən eşqin özüsən, sədası mənəm.
Qara gözlərinin qadası mənə,
Gözəldən gələcək bəla gözəldir.

Yar ola dərd bilənə, yar olanda da,
Yoluna göz diksin yorulanda da.
Eləsinə vurul vurulanda da, –
Desinlər, ay Məmməd, əla gözəldir.

GİZLİ MƏHƏBBƏT

Dağların başına düşən qardımı,
Dumandan xəbərsiz, çəndən xəbərsiz?!
Sinəmi göynədən intizardımı
Qəlbimdən xəbərsiz, məndən xəbərsiz?!

Qırdım öz əhdimi mən bilə-bilə,
Haqqın var, yanımdan keç gülə-gülə,
Əriyim oduna mən gilə-gilə,
Mən səni sevmişəm səndən xəbərsiz.

Gör mənim qismətim nələr-nələrmiş,
Sən uzaq saydığın yaxın gələrmiş!?
Sən demə, dağlara qar ələnərmiş,
Dumandan xəbərsiz, çəndən xəbərsiz.

VƏTƏN

Dostu bu dünyada seçib taparlar,
Dost-düşmən seçilər, Vətən seçilməz.
Qayanı yararlar, dağı çaparlar,
Dağ-qaya kiçilər, Vətən kiçilməz.

Neçə taleyimdən, ömrümdən keçər,
Qovuşmaz karvana, yovuşmaz köçə.
Köçsə qürbət eldə qəlbinə köçər,
Ağır elli-günlü Vətən köçülməz.

Ürəyin Vətənin önündə - zərrə,
Adını dəyişməz qızılla, zərlə.
Vətənin yolunda candan keçilər,
Keçilməz qaladı, Vətən, keçilməz!

SÜCAƏT
(Sücaət Yunus oğlu Əhmədov – *1946-2002***)**

DAĞLAR

Mən gedirəm qürbət elə,
Sağ-salamat qal, a dağlar.
Halallıq ver, qoy qalmasın
Ürəyimdə xal, a dağlar.

Hanı məndə dözüm sənsiz,
Sönəcəkdir közüm sənsiz.
Qan tökəcək gözüm sənsiz
Olacağam lal, a dağlar.

Dostum - yarım keçir gendən,
Dərdim artır günü-gündən.
Məni qəmdən, qəmi məndən,
Al, a dağlar, al, a dağlar.

Günəş gəzib yorulanda,
Sazın simi qırılanda,
Göydə qartal vurulanda,
Məni yada sal, a dağlar.

Qayaları ələ döndər,
Cığırları telə döndər,
Sücaəti külə döndər,
Bir "Kərəmi" çal, a dağlar.

KİMİ

Kaş rəssam olaydım, elə rəssam ki,
Çəkəydim bəxtimi olduğu kimi.
Yazmaqla nə olsun, onda görəydim,
Arzumu-eşqimi olduğu kimi.

Eşqimin tufanın, boranın, yazın,
Solmuş çiçəklərin, yox olmuş izin.
Çəkəydim gözlərin sevdiyim qızın,
Süzülüb xəyala daldığı kimi.

Sücaət, mənalı yaşa, yarat, an,
Vəfasıza ağrı gizlət, yara dan.
Salmasın heç kəsi bir də yaradan,
Məni nəzərindən saldığı kimi.

ANAMIN

Deyin, dustaqları buraxacaqlar,
qoy qəm bozartmasın üzün anamın.
Deyin, qırılacaq zülmün zənciri,
birtəhər başını yozun anamın.

Zəhər gizlənibmiş aşımın altda,
Bir dərya var imiş qaşımın altda…
Yastıq daşa dönür başımın altda,
Burda hardan alım dizin anamın?

Taleyi şil-şikəst, fikri sağ oldum,
Sevinci bir zərrə, dərdi dağ oldum.
Gah əsir, gah xəstə, gah dustaq oldum,
Qoymadım quruya gözün anamın.

Talanmış ömürdü, gündü, neyləyim,
Baxtımın çırağı söndü neyləyim.
Sevinci fəğana döndü, neyləyim,
Söhbəti nəğmədən həzin anamın.

Sücaət, etdilər talan ömrümü,
Kor olsun daşlara çalan ömrümü.
Talanan talanıb, qalan ömrümü
Ömrünün üstünə yazın anamın.

AŞIQ MAHMUD ƏLƏSGƏROĞLU
(NİFƏTLİYEV – ***1946-2002*****)**

TƏCNİS

Gözlərini elə süzmə, qadası,
Çarə olmaz süzdüyünün dərdinə.
Mehman olub vüsalına yetənin,
Deyərəm ki, bu dünyada dərdi nə?!

Ağ buxağın aldı canım, a zalım,
İnsafdımı ondan busə az alım,
Yanım qətrə-qətrə eşqdən, azalım,
Qoy desinlər tapdı sevgi, dərdi nə?!

Tamaşadı bəyaz gərdən, tər sinə,
Mən qurbanam gözəllərin tərsinə,
Heyif, hərdən tale yazır tərsinə,
Əlac olmur sevənlərin dərdinə.

CIĞALI TƏCNİS

Qəvvas olub ləl topladım dəryadan,
Qiymət verən misgər ayağa saldı.

Aşıq ayağa saldı,
Sözüm ayağa saldı,
Mərd yanında baş oldum
Nadan ayağa saldı

Halal ömür sürüb təmiz ad aldım,
Haramlar güc gəlib ayağa saldı.

Acı sözdən bağrım başı yaradı,
Heç görmədim namərd işə yaradı.

Aşıq deyər yaradı,
Pünhan sözüm yaradı.
Dərd ilə əkiz canım
Min bir yerdən yaradı.

Mən qorudum namus, qeyrət, yar adı
Çoxu şöhrət üçün ayağa saldı.

Heç soruşma bu küskünlük nədəndi,
Üzə, başa erkən düşən nə dəndi?!

Aşıq deyər nədəndi,
Zülfün üzdə nədəndi,
Məni kədər qocaldıb
Səndə çallıq nədəndi?

Mahmud, de, əzəldən fələk nədəndi,
elə yaxşıları ayağa saldı.?!

DÜŞƏR

Camalını görən batıb sevincə
Bir an gözlərini qoyarmı dincə.
O qədər gözəlsən, o qədər incə
Gül toxunsa yanağına iz düşər.

Dodaqların nə qaymaqdı, nə baldı,
Elə gendən dadı damaqda qaldı,
Heç bilmirəm buxağında nə xaldı,
Hər kim görsə ürəyinə köz düşər.

Daha ötüb şimşək kimi çaxışım,
Gözəllərlə bozalaşmır naxışım,
Baxışınla qoşalaşdı baxışım,
Qırpındım ki, bir-biriylə öc düşər.

BİLİNMƏZ

Elə dəyişib ki, insanlar, Allah,
Namərddi, ya mərddi, düzü, bilinməz.
Geyilmiş, üzülmüş paltar kimidi,
Astarı bilinməz, üzü bilinməz.

Baxışı qeybdən, yerişi asta,
Bıçağı arxadan saplanar dosta,
Çörəyi çıxıbdı dizinin üstə,
Nə verər əlinin duzu bilinməz.

Dinər yastı-yastı, danışar ögəc,
Qəlbində xəyanət, fikirləri kəc,
Qabaq keçi kimi əyriyə erkəc,
Hara istər çəkər izi bilinməz.

DƏRDİ

Dərdli olub dərd çəkənin
İstər həddi aşa dərdi.
Sığal çəkib üz-gözünə
Çox da çəkmə başa dərdi.

Onsuz qısadı ömrümüz,
Fələkdən görmədik bir üz,
Barı şad olsun könlümüz –
Al talağın, boşa dərdi.

Demə, Mahmud nə arsızdı,
Sirdaşlığa yararsızdı;
Həmdəmsiz qəlb baharsızdı,
Yüngülləşər qoşa dərdi.

AŞIQ ƏLİ ÜRFAN (QULİYEV)
(*1949*)

ÖLMÖRƏMMİ

Haxdan gələn naxış-naxış
Sözdən ötrü, ölmörəmmi.!?
Xal düşmüyən al yanaxlı
Üzdən ötrü, ölmörəmmi.!?

Hanı Əsli kimi canan,
Kərəm təki oda yanan.
Bir baxışdan mətləb qanan
Gözdən ötrü, ölmörəmmi.!?

Məni yada salan dostlar,
Küsgün könlüm alan dostlar,
Köçən köçüf, qalan dostlar,
Sizdən ötrü ölmörəmmi.!?

Aşıq Əli deməz yalan,
Eşqə düşüf oldum talan.
Malım-mülküm, varım olan
Sazdan ötrü, ölmörəmmi.!?

ARZULAR

Gözüm rahinində, ey kamil usta,
Maraqlı özünü könlüm arzular.
Ucadan, gah pəstən xırd eylədiyin,
Şəkər tək sözünü könlüm arzular.

Ah çəkif, üz yırtıf etmə günahı,
Göylər də götürməz bu qədər ahı,
Sinəndə quruluf haqqın dərgahı,
Kəlamlar düzünü könlüm arzular.

Əliyəm, saralıf solan, ay Səlim,
Bulud tək boşalıf dolan, ay Səlim,
Ağçallı, göyçallı olan, ay Səlim
Mübarək üzünü könlüm arzular.

GÜLƏ MƏN

Eşq əhlini qəmli gördüm həmişə,
Görmədim ki, bir ürəkdən gülə mən.
Yandım naləsinə şeyda bülbülün
Baxıf gördüm xar qonufdu gülə mən.

İstəməzdim qönçə açıf gül olsun,
Bülbül gülə, gül bülbülə gül olsun,
Güllər açıf xalçalara gül olsun,
Heyran qalım hər naxışa, gülə mən.

Aydır, Əli, gözüm düşüf Gülgəzə,
Baxdım vuruf, bir yanağı gülgəzə.
Seyrə çıxıf çəmənimdə gül gəzə
Könül verəm, o sevdiyim Gülə mən.

AZ ADAM İNDİ

Ələk-vələk etsən əhli dünyanı
Axtarıf taparsan az adam indi.
Düşsən dəryalara itif-batarsan,
Çalış damla-damla aza dam indi.

Nişangah qalıfdı mərd iyid dəri,
Könlümün bağını mərd iyid dəri.
Namərd dünyasında mərd iyidləri,
Yada salan olar az adam indi.

Gəl, Əliyə dil oxuma min cür, ə,
Tay olarmı tavar saza min cürə?
Tanrının hökmü var hələ min cürə,
Kim deyir həyatda azadam indi!?.

ZƏLİMXAN YAQUB

(*1950*)

ÇƏKƏR

Görüş var bir ömrü versən də azdır,
Görüş var getməyə adam can çəkər.
Görüş var şadlığı sığmır illərə,
Görüş var fərəhi bircə an çəkər.

Yaşasan ən şirin arzuyla, kamla,
Sevincin sel olar, dərdinsə damla.
Ürəkdən verilən xoş bir salamla
Əli əl isidər, qanı qan çəkər.

Ayrılıq həyatda hər şeydən çətin,
Min bir əzabı var bir məhəbbətin.
Gəlməsən yandırar məni həsrətin
Gələrsən nazını Zəlimxan çəkər.

AĞRI

Nələr çəkdik, dünya, sənin əlindən,
Sinəmizin düyünü çox, dağı çox.
Bəxtimizin ağlığına inanma,
Saçımızın qarası çox, ağı çox.

Canımızı dərdin odu yandırır,
Zodduların gücü, zodu yandırır.
Dilimizi dedi-qodu yandırır,
Ömrümüzə qənim çoxdu, yağı çox.

Su istədi yananların bağrı, su,
Ağrı Vətən, ağrı Torpaq, ağrı Su,
Qananların ürəyinin ağrısı,
Nadanların ürəyinin yağı çox!

QALARDIM

Dağlar mənə gəl-gəl desə ürəkdən,
Gəlib elə bu yerlərdə qalardım.
Təbiətlə sevincimi, dərdimi
Bölüb, elə bu yerlərdə qalardım.

Nəfəsimdə yaşadardım ətrini,
Əzizlərdim çiçəklərin xətrini.
Ömrün-günün qiymətini, qədrini
Bilib, elə bu yerlərdə qalardım.

Nə gözəldi bu dağların lalası,
Mən getsəm də, könlüm burda qalası.
Sevsə məni bir zalımın balası,
Ölüb elə bu yerlərdə qalardım.

GÖZƏL DÜNYA,
GÖZƏLLƏRİN VAR OLSUN!

Gülüşündə güllər açdı könlümüz,
Gözəl dünya, gözəllərin var olsun!
Vurğunu da, yorğunu da biz olduq,
Gözəl dünya, gözəllərin var olsun1

Ürəyi var – ürəklərin nəşəsi,
Toxunarsan, pul-pul olar şüşəsi,
Könül verib könül almaq peşəsi,
Gözəl dünya, gözəllərin var olsun!

Fərhadına yetişməsə Şirinlər,
Qartal susar, pələng ağlar, şir inlər.
Dayaz olmaz məhəbbəti dərinlər,
Gözəl dünya, gözəllərin var olsun!

Neçə dəfə pəncərədən daş gəlib,
Neçə dəfə xumar gözdən yaş gəlib,
Sevən kəslər Allaha da xoş gəlib,
Gözəl dünya, gözəllərin var olsun1

Qız çiçəkdir, o çiçəkdə şeh mənəm,
Qız çəməndir, o çəməndə meh mənəm,
Gözəlliyə beş-on günlük mehmanam,
Gözəl dünya, gözəllərin var olsun!

Əcəl ömrü zəmi kimi biçsə də,
Bir qurtuma şərbət bilib içsə də,
Vaxtlı-vaxtsız Zəlimxanlar köçsə də,
Gözəl dünya, gözəllərin var olsun!

BÜTÖV AZƏRBAYCAN DÜNƏNDƏ QALDI

Bütün yaralılar baş-başa versə,
Yoxdu mənim kimi yaralanmışı.
Allahın özü də ovuda bilməz,
Yurdundan, elindən aralanmışı.

Qara günlərimin rəngi ağ olmaz,
Belə düyün olmaz, belə dağ olmaz.
Yazıyla, pozuyla yaşatmaq olmaz
Fələk dəftərində qaralanmışı.

Xoşbəxtlik nə səndə, nə məndə qaldı,
Nə candan sevinən bir bəndə qaldı,
Bütöv Azərbaycan dünəndə qaldı,
Bu gün mənə çatıb paralanmışı.

QAÇQINLIQ

Bu necə ömürdü, bu necə gündü,
Köhləndən aralı, yəhərdən qaçaq.
Meh başa həsrətdi, şeh də ayağa,
Düşmüşük axşamdan, səhərdən qaçaq.

Hanı o gülyanaq, o gül dostlarım,
Mənim can dostlarım, könül dostlarım.
Yanağı kül olmuş, a kül dostlarım,
Qaçaq, bu tüstüdən, zəhərdən qaçaq.

Hərəmiz bir səmtə, bir yerə qaçdıq,
Gah xeyrə qurşandıq, gah şərə qaçdıq.
Kənddən baş götürüb şəhərə qaçdıq,
Qorxuram indi də şəhərdən qaçaq.

02.11.2007

MƏNİMKİ SÖZ QƏSRİ, SÖZ QALASIDI

Yoxdu yaş qorxusu sevilənlərə,
Doxsanın içində, yüzün içində.
Ürəyin nə qədər arzuları var,
Nə qədər istək var gözün içində.

Nə naxış gərəkdi, nə zər, daşıma,
Tale yazdığını yazar daşıma.
Söz olsun yaraşıq məzar daşıma,
Siz məni basdırın sözün içində,

Mənimki söz qəsri, söz qalasıdı,
Söz Babək qalası, Bəzz qalasıdı.
Qalsa Zəlimxandan söz qalasıdı,
Yatanda kəfənin, bezin içində.

İÇƏRİK

Aşıq sənətinə layiqli töhfə (Musa Nəbioğlu) 5

Yunus İmrə 8
Miskin Abdal 13
Şah İsmayıl Xətai 17
Dirili Qurbani 21
Pir Sultan Abdal 26
Qaracaoğlan 28
Aşıq Ömər 32
Aşıq Abbas Tufarqanlı 34
Sarı Aşıq 39
Xəstə Qasım 44
Molla Vəli Vidadi 48
Molla Pənah Vaqif 52
Aşıq Valeh 56
Qasım Bəy Zakir 60
Ağ Aşıq 62
Dadaloğlu 65
Aşıq Alı 68
Aşıq Pəri 74
Aşıq Hüseyn Şəmkirli 77
Aşıq Ələsgər 80
Yəhya Bəy Dilqəm 85
Aşıq Bəsti 88
Aşıq Şenlik 92
Molla Cümə 94
Ağdabanlı Qurban 97
Aşıq Hüseyn Bozalqanlı 101
Xəyyat Mirzə 106
Qaraçöplü Aşıq Musa 111
Əhməd Cavad 115
Aşıq Şəmşir 118

Aşıq Veysəl 123
Xəstə Bayraməli 128
Əliməldanlı Aşıq Nəcəf 130
Hüseyn Nihal Atsız 135
Osman Sarıvəlli 138
Səməd Vurğun 140
Almas Yıldırım 146
Borsunlu Məzahir Daşqın 148
Mikayıl Azaflı 150
Hüseyn Arif 156
Nəriman Həsənzadə 161
Bəhmən Vətənoğlu 165
Məmməd Araz 171
Məmməd İsmayıl 175
Sücaət 180
Aşıq Mahmud Ələsgəroğlu 183
Aşıq Əli Ürfan (Quliyev) 188
Zəlimxan Yaqub 192

SEÇMƏ AŞIQ ŞEİRLƏRİ

I cild (3 cilddə)

Nəşriyyatın direktoru: *prof.* **Nadir Məmmədli**

Yığılmağa verilmiş 15.04.2011.
Çapa imzalanmış 25.04.2011.
Şərti çap vərəqi 27,5. Sifariş № 115.
Kağız formatı 60x84 1/16. Tiraj 600.